

VYSOKÁ ŠKOLA BÁŇSKÁ – TECHNICKÁ UNIVERZITA OSTRAVA
EKONOMICKÁ FAKULTA

DIPLOMOVÁ PRÁCE

VYSOKÁ ŠKOLA BÁŇSKÁ – TECHNICKÁ UNIVERZITA OSTRAVA
EKONOMICKÁ FAKULTA

KATEDRA EVROPSKÉ INTEGRACE

Analýza vývoje trhu práce v České republice v kontextu Lisabonské
strategie

Analysis of developments in the labor market in the Czech Republic
in the context of the Lisbon strategy

Student:

Bc. Petr Svoboda

Vedoucí diplomové práce:

Ing. Juroška Martin, Ph.D.

Ostrava 2011

„Místopřísežně prohlašuji, že jsem celou práci, včetně všech příloh,
vypracoval samostatně.“

Bc. Petr Svoboda, 29. dubna 2011

řešitel

1	Úvod	2
2	Lisabonská strategie	3
2.1	Důvody vedoucí ke vzniku LS.....	3
2.2	Lisabonské cíle	6
2.2.1	Informační společnost pro všechny	7
2.2.2	Vytvoření evropského výzkumného prostoru	8
2.2.3	Odstranění překážek pro podnikání.....	8
2.2.4	Ekonomická reforma	9
2.2.5	Vytvoření integrovaných finančních trhů.....	10
2.2.6	Lepší koordinace makroekonomických politik	11
2.2.7	Aktivní politika zaměstnanosti.....	11
2.2.8	Modernizace evropského sociálního modelu	12
2.2.9	Udržitelný rozvoj a kvalita života	14
2.3	Řízení a kontrola LS.....	16
2.4	Metoda otevřené koordinace	17
2.5	Procesy předcházející Lisabonské strategii	18
2.5.1	Lucemburský proces	19
2.5.2	Kolínský proces	19
2.5.3	Cardiffský proces	20
2.6	Wim Kokova zpráva	20
2.7	Důvody dosavadního neúspěchu	21
2.8	Kroky vedoucí k nápravě	22
2.9	Oživení Lisabonské strategie.....	23
2.9.1	Znalosti a inovace.....	24
2.9.2	Aktivní místo pro investice a zaměstnání.....	24
2.9.3	Růst a zaměstnanost směřující k sociální soudržnosti	25
2.10	Nové řízení LS	26
2.11	Shrnutí	27

3	Vývoj na českém trhu práce v kontextu Lisabonské strategie	29
3.1	Národní program reforem	29
3.2	Trh práce České republiky	31
3.3	Míra celkové zaměstnanosti v České republice	31
3.4	Opatření na podporu zaměstnanosti	32
3.5	Míra zaměstnanosti dle pohlaví	37
3.6	Míra zaměstnanosti starších obyvatel	40
3.7	Míra nezaměstnanosti v ČR	42
3.8	Hospodářská krize	44
3.9	Hospodářský růst	45
3.10	Fondy Evropské unie	46
3.11	Evropský sociální fond	48
3.12	Evropský fond pro regionální rozvoj	51
3.13	Přínosy fondů EU	52
4	Komparace trhu práce v ČR se zeměmi EU	54
4.1	Vývoj na trhu práce na Slovensku	54
4.2	Vývoj na trhu práce v Polsku	57
4.3	Vývoj na trhu práce v Maďarsku	58
4.4	Komparace vývoje trhů práce v zemích V4	60
4.5	Shrnutí	64
5	Závěr	65
	Seznam použité literatury	66
	Seznam zkratk	72
	Seznam tabulek a grafů	74
	Prohlášení o využití výsledků diplomové práce	75
	Resumé	76

1 Úvod

Cílem této diplomové práce je zhodnotit dopad Lisabonské strategie (LS) na vývoj na trhu práce v České republice a zjistit, zda došlo k naplnění jejich cílů vytyčených pro jednotlivé oblasti zaměstnanosti, zejména tedy míru celkové zaměstnanosti, míru zaměstnanosti žen a starších obyvatel. K analýze těchto ukazatelů budou sloužit roční statistická data, převzata převážně z databází Eurostatu, která jsou pro lepší orientaci dále vlastnoručně zpracována. V práci bude rovněž komparována pozice České republiky v plnění Lisabonských cílů vzhledem k situaci na trzích práce v ostatních zemích Visegrádské skupiny.

Ve druhé kapitole budou charakterizovány cíle Lisabonské strategie pro jednotlivé oblasti ekonomik členských zemí Evropské unie, budou popsány způsoby jejího řízení a kontroly, popsány důvody „neúspěchu“ v poločase jejího plnění, jakož i nápravné kroky realizované v rámci tzv. revidované Lisabonské agendy, jenž vznikla na základě Wim Kokovy zprávy. Nejprve však budou uvedeny důvody jejího vzniku, ke kterému došlo v reakci na „ustupující“ pozici EU ve světové ekonomice ke konci 90. let.

Ve třetí kapitole bude analyzován vývoj na trhu práce v ČR v letech 2000 až 2010 pomocí základních makroekonomických ukazatelů, kterými jsou míra celkové zaměstnanosti, míra zaměstnanosti žen a starších obyvatel, a míra nezaměstnanosti a také růst reálného HDP. Cílem této práce bude vysledovat trendy v těchto oblastech a posoudit, zda jejich vývoj dosáhl cílů stanovených v Lisabonské strategii. Dále v této kapitole budou uvedena opatření vedoucí ke zlepšení situace na trhu práce a to jak na straně poptávky, tak na straně nabídky.

Ve čtvrté kapitole bude komparován vývoj na trhu práce ČR se zeměmi Visegrádské čtyřky, kterými jsou Slovensko, Polsko a Maďarsko. Budou sledovány trendy ve vývoji výše zmíněných makroekonomických ukazatelů a následně pak analyzována úspěšnost plnění jejich Lisabonských cílů pro oblast trhu práce.

2 Lisabonská strategie

Proč se Evropská unie vydala cestou plánování na celých deset let dopředu, čímž dala tržní ekonomice „novou tvář“, se můžeme dozvědět v následující kapitole.

2.1 Důvody vedoucí ke vzniku LS

V 90. letech 20. století Evropská unie zaznamenala řadu úspěchů při prohlubování evropské integrace. V hrubých rysech byl dokončen vnitřní trh, řada členských zemí přijala euro – při tomto procesu došlo ke snižování inflace, úrokových sazeb, schodků veřejných rozpočtů, zlepšila se disciplína v měnové politice. Přes tyto klady se EU potýkala s mnoha problémy. Zaznamenala stagnaci či dokonce pokles některých oblastí svých ekonomik. Pomalé zavádění nových technologií, nízké výdaje na vědu a výzkum, pomalý růst produktivity práce a nízká míra zaměstnanosti¹ (zachycuje graf č. 1.) spojená se stárnutím obyvatelstva, provázena nižším hospodářským růstem² (rozdíl v růstu reálného HDP zobrazuje graf č. 2). Ženy a starší obyvatelé se na trhu práce zapojovali nízkou měrou, docházelo k nedostatečnému využívání pracovního potenciálu EU a vznikala kvalifikační propast z důvodu nízkých investic do vzdělání. To všechno byly nedostatky, na které EU musela reagovat.

Problémy panovaly také v oblasti sociální. Existovala zde chudoba a část obyvatel bylo sociálně vyloučeno. Proto bylo zřejmé, že dříve či později musí být sociální modely modernizovány a pozměněny. Důvodem bylo také stárnutí obyvatelstva v EU.³

EU začala ztrácet své prvotní postavení na mezinárodním ekonomickém poli také v důsledku ekonomického rozmachu nových konkurentů z jižní a jihovýchodní Asie, zejména Číny a Indie, nebo dosavadních světových „špiček“, kterými byly USA a Japonsko. Právě

---

¹ V porovnání s USA a Jap.

² V porovnání s USA.

³ URBAN, Luděk. Lisabonská strategie Lisabonský proces a význam pro EU [online [cit. 2011-03-20]. Dostupné na WWW: www.svses.cz/škola/akce/konf/peu04/texty/urban.pdf.

v porovnání s těmito zeměmi začala EU upadat, začala ztrácet svou doposud silnou konkurenceschopnost. Na zhoršujícím se postavení EU ve světové ekonomice měla také vliv globalizace a šíření „nové“ znalostní ekonomiky.

V reakci na tyto problémy se sešla na jaře roku 2000 v portugalském Lisabonu Evropská rada⁴, aby schválila desetiletou strategii, která měla za cíl stávající problémy vyřešit a pokud možno, přispět k tomu, aby EU v těchto oblastech ekonomik mohla dosáhnout pozitivních výsledků. Vytvořený plán obnovy byl pojmenován dle místa podpisu Lisabonskou strategií. Evropská unie se tak měla stát „nejkonkurenceschopnější a nejdynamičtější znalostní ekonomikou, schopnou udržitelného hospodářského růstu s více a lepšími pracovními místy a s větší sociální soudržností“.

LS byla koncipována také s přihlédnutím k tehdy očekávanému rozšíření o země střední a východní Evropy.⁵

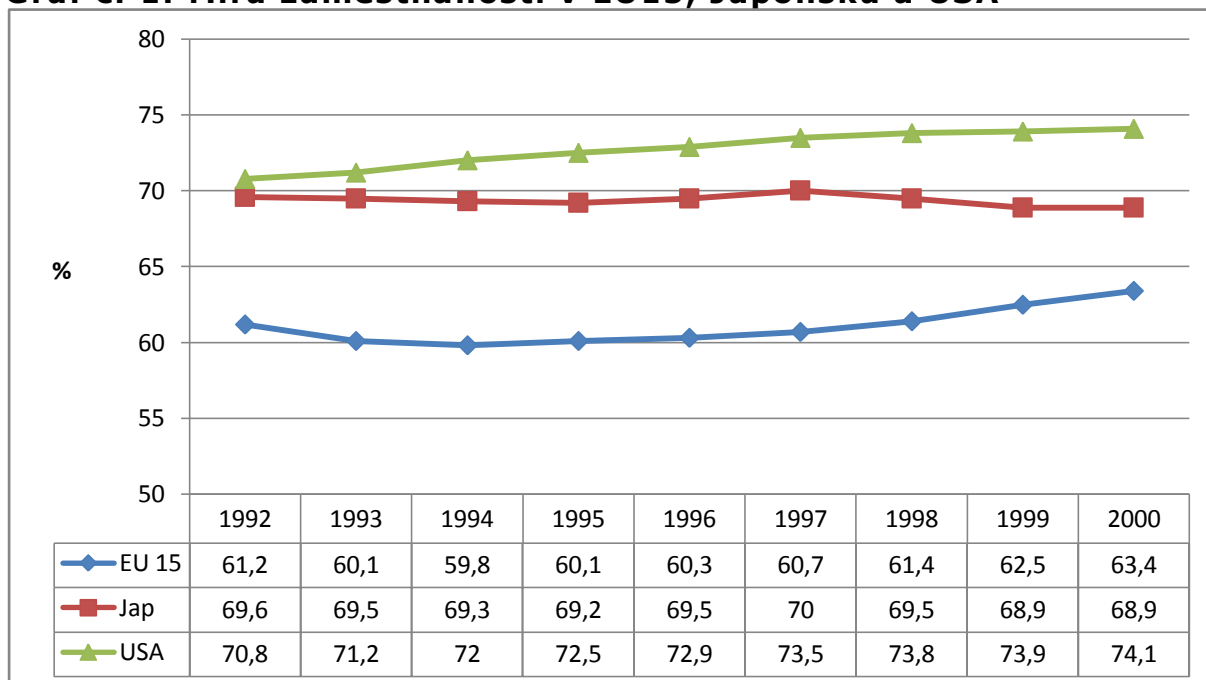
Lisabonská agenda je desetiletým komplexním scénářem, který má napomoci Evropské unii revitalizovat její hospodářské, sociální a environmentální oblasti.

---

⁴ Tehdejších 15-ti členských zemí.

⁵ K 1. 5. 2004 vstoupily do EU země: Česko, Slovensko, Maďarsko, Polsko, Litva, Lotyšsko, Estonsko, Slovinsko, Malta, Kypr. K 1. 1. 2007 byla EU rozšířena o Bulharsko a Rumunsko.

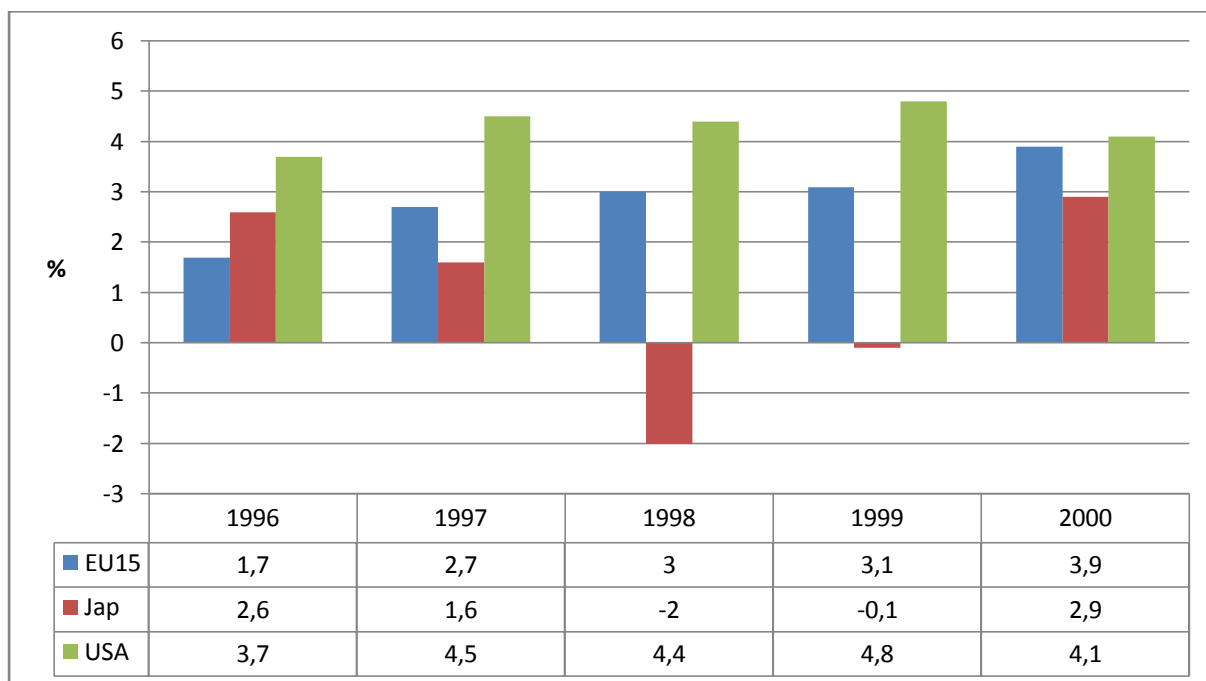
Graf č. 1: Míra zaměstnanosti v EU15, Japonsku a USA

Zdroj: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&language=en&pcode=tsiem010&tableSelection=1&footnotes=yes&labeling=labels&plugin=1>

Z grafu je patrné, že EU byla ekonomickou velmocí s nejnižší mírou zaměstnanosti v celém časovém intervalu let 1992 až 2000. Plně nevyužívala svůj pracovní potenciál, její míra zaměstnanosti byla permanentně nižší o 10, místy až 13 p. b., než ve Spojených státech. Za Japonskem zaostávala EU15 také, ale už v ne tak veliké míře. Proto, aby si udržela pozitivní trend své rostoucí zaměstnanosti, patrný od roku 1997, vypracovala Lisabonskou strategii. Tím se mělo zvyšování zaměstnanosti stát společným cílem pro všechny členské země, což mělo napomoci zvyšování potenciálu a konkurenceschopnosti EU jako celku.

Graf č. 2: Roční růst reálného HDP v EU15, Japonsku a USA

Zdroj: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/graph.do?tab=graph&plugin=1&pcode=tsi_eb020&language=en&toolbox=data

Také ve výkonnosti celé ekonomiky, sledováno jako růst reálného HDP, EU15 zaostávala za Spojenými státy v celé druhé polovině 90. let. „Náskok“ USA se dařilo EU15 časem snižovat. Zatímco v roce 1996 zaostávala o 2 p. b., v roce 2000 to bylo jen o 0,2 p. b. Takže EU15 za pět let snížila svůj rozdíl ekonomického růstu vůči USA na desetinu. Japonsko se v této době potýkalo s recesí a její reálné přírůstky v ekonomice byly místy dokonce záporné, přesto se v roce 2000 opět přiblížilo EU15. EU 15 si kladla za cíl do budoucna udržování stabilních a udržitelných růstů svých ekonomik, jejichž kvantifikovatelným cílem měl být meziroční růst ve výši alespoň 3 %.

2.2 Lisabonské cíle

Na jarním zasedání Evropské rady v Lisabonu byly vytyčeny následující priority, které spadají do tří oblastí – ekonomické, sociální a ekologické (environmentální). Někdy se také mluví o tří pilířové struktuře.

Na podzimním zasedání Rady (Rady EU) bylo k těmto prioritám formulováno 35 strukturálních ukazatelů, které umožnily srovnávání vývoje v klíčových oblastech, jak v rámci členských zemí Unie, tak i v rámci zemí nečlenských.

2.2.1 Informační společnost pro všechny

Zavádění nových technologií do praxe by mělo být silným impulzem pro zvyšování hospodářského růstu, zlepšování konkurenceschopnosti a tvorby pracovních míst.⁶ Největší důraz by měl být kladen na zavádění internetu jak do domácností a firem, tak do veřejného sektoru. Pro realizaci tohoto plánu byl vytvořen akční plán e-Europe,⁷ jehož cílem je zajistit přístup k novým informačním a telekomunikačním technologiím všem jednotlivcům, školám a vzdělávacím institucím, veřejné správě a firmám po celé EU. Občané tak budou mít přístup ke znalostem, vzdělání, ke službám finančních institucí, kultuře aj.

K tomu bude potřeba liberalizovat a propojit trhy telekomunikací, vedoucí k levnějšímu, rychlejšímu a bezpečnějšímu internetu.

To by mělo vést k zvyšování investic do lidského kapitálu, podporovat a zvyšovat dovednosti občanů, podporovat výzkum a vývoj, podporovat sektor služeb, propojení finančních trhů, odstraňovat překážky v podnikání. Pokrok ve všech těchto oblastech by měl zvyšovat kvalitu života občanů Evropské unie.

Později byl akční plán e-Europe⁸ rozšířen o úlohu internetu v oblasti vzdělávání (e-Learning), fungování vlády (e-Government), zdravotnictví (e-Health) a podnikání (e-Business).

---

⁶ V 90. letech 20. století byla právě nová ekonomika, založená na nových informačních a telekomunikačních technologiích, hnací silou amerického hospodářství. Rostla konkurenceschopnost amerických firem, rostla zaměstnanost a zvyšoval se celkový domácí produkt země.

⁷ Schválen v Santa Maria de Feira v červnu 2000.

⁸ E-Europe2005, e-Europe+.

2.2.2 Vytvoření evropského výzkumného prostoru

V 90. letech docházelo k zvětšování rozdílu ve vynakládaných výdajích na vědu a výzkum mezi EU na jedné straně a USA a Japonskem na straně druhé, a to jak v absolutním peněžním vyjádření,⁹ tak jako relativní podíl na HDP.¹⁰ Evropská unie tak značně zaostávala za svými ekonomickými rivaly, což se zřejmě odrazilo ve zpomalení tempa ekonomického růstu, nízké zaměstnanosti a konkurenceschopnosti EU. Proto Rada stanovila tyto kroky k překonání vědeckotechnické propasti:

- zvyšovat množství inovací, zefektivnit jejich přínos,
- lépe ohodnocovat vysoce kvalifikované pracovníky, nabídnout jim lákavé podmínky, zvyšovat mobilitu výzkumných pracovníků,
- lépe propojovat a koordinovat výzkumné činnosti mezi jednotlivými pracovišti,
- vytvářet dostatečnou patentovou ochranu, kterou by bylo snadnější získat, a to za menší cenu než doposud,
- lépe ohodnocovat tvorbu patentů,
- do roku 2010 by měly celkové výdaje na vědu, výzkum a inovace dosáhnout 3 % HDP členských států, přičemž vůdčí úlohu by měl sehrát soukromý sektor, jehož podíl na investicích do těchto oblastí by měl dosáhnout 2/3.

2.2.3 Odstranění překážek pro podnikání

Cílem v této oblasti je vytvoření vhodného prostředí pro vznik a rozvoj podniků, zejména malých a středních, jež by vedlo k tvorbě nových pracovních příležitostí, podpořilo tak dynamiku a konkurenceschopnost celé ekonomiky. Proto je třeba snižovat náklady spojené s podnikáním, zejména se založením podniků, jakož i zkrátit dobu potřebou k vyřízení všech administrativních

---

⁹ V roce 2000 bylo v USA vynaloženo na výzkum a vývoj 288 mld. € zatímco v Evropě pouze 164 mld. €.

¹⁰ V roce 1998 dosahovaly výdaje na vědu a výzkum v USA 2,8 % HDP, v Japonsku 2,9 % HDP, avšak v Evropě pouze 1,8 % HDP.

nezbytností.¹¹ Rovněž je třeba usnadnit přístup ke kapitálu, zejména k tomu rizikovému.

Také by mělo dojít k lepšímu propojení firem s výzkumnými a vědecko-technologickými pracovišti, mezi podniky a finančními trhy, mezi podnikatelskou sférou a školícími a poradenskými institucemi.

K podpoře malých a středních podniků by mohlo být využito finančních prostředků Evropské investiční banky (EIB).

Úkolem Komise a Rady je připravit návrh pro vznik Evropské charty malých firem.

2.2.4 Ekonomická reforma

Na již v existujícím trhu bez vnitřních hranic stále existovala odvětví, která se potýkala s nízkou výkonností nebo nebyla plně funkční. Proto bylo třeba tato odvětví reformovat, aby bylo dosaženo lepšího konkurenčního prostředí, aby byla odstraněna slabá místa vnitřního trhu, zejména v oblasti služeb, hospodářské soutěže a veřejných zakázek.

Úkoly, které měly přispět k dobudování vnitřního trhu, byly tyto:

- odstranění překážek i nadále bránícím pohybu služeb mezi členskými zeměmi,
- urychlení již probíhající liberalizace v sektorech týkajících se zemního plynu, elektrické energie dopravy a poštovních služeb,
- aktualizování pravidel pro veřejné zakázky s ohledem na malé a střední podniky.
- vytvořit přístup k těmto zakázkám v on-line režimu do roku 2002,
- zjednodušování právního rámce vnitřního trhu, jakož i výkonnosti veřejné správy, při dosahování vzájemných dohod zainteresovaných subjektů,

---

¹¹ Ke startu malého a středního podniku je v EU zapotřebí v průměru 11 týdnů, v Německu 16 týdnů a ve Španělsku dokonce 24 týdnů. Zatímco v USA je to pouhých 1,5 týdne.

- re-alokace výdajů vlády z oblasti podpor jednotlivých firem či odvětví směrem do oblastí potýkajících se s problémy průřezového charakteru, kterými jsou zaměstnanost, rozvoj regionů, životní prostředí, výzkum.¹²

Všechny tyto cíle měly přispět k celkové podpoře ekonomického růstu prostřednictvím zvyšování konkurenceschopnosti členských zemí, za soudobého vzniku nových pracovních míst.

2.2.5 Vytvoření integrovaných finančních trhů

Doposud existující právní a administrativní překážky na finančních trzích snižují jejich výkonnost, transparentnost a spolehlivost, jakož i finanční možnosti firem, při relativně vysokých cenách kapitálu. Proto bylo třeba tyto překážky odstranit a do-vytvořit tak zcela fungujíc vnitřní trh finančních služeb, který by podporoval zavádění nových inovací a technologií, jež by měly pozitivní vliv na hospodářský růst a zaměstnanost. Těchto cílů mělo být dosaženo pomocí následujících opatření:

- usnadnění přístupu k investičnímu kapitálu, zejména pro malé a střední podniky, prostřednictvím Akčního plánu finančních služeb,
- odstranění překážek při investování z penzijních fondů,
- zlepšení fungování trhů se státními obligacemi prostřednictvím zvýšené transparentnosti termínů, techniky a nástrojů emitování dluhopisů, jakož i jejich prodej a zpětný odkup,
- restrukturalizace a likvidace úvěrových ústavů a pojišťoven,
- završit Akční plán rizikového kapitálu do konce roku 2003,
- dokončit a schválit soubor daňových předpisů.¹³

¹² Problematikou spojenou se strukturálními reformami se zabývala Evropská rada již v roce 1998 na zasedání v Cardiffu, na něhož základě začal být realizován tzv. Cardiffský proces, viz text níže.

¹³ Na kterých se usnesla Evropská rada na zasedání v Helsinkách v prosinci 1999.

2.2.6 Lepší koordinace makroekonomických politik

Pozitivních a uspokojivých výsledků Lisabonské strategie může být dosahováno pouze tehdy, budou-li hospodářské politiky členských zemí stabilní a vzájemně koordinované. Za hlavní oblast stability jsou považovány udržitelné veřejné finance, v oblasti koordinace pak fiskální konsolidace. Těmito problematikami se již v minulosti, od roku 1996, zabýval tzv. kolínský proces, který byl nyní zakomponován do Lisabonské agendy. Cíle stanovené pro koordinaci makroekonomických politik byly tyto:

- snížit daňovou zátěž, zejména pro nízko kvalifikované a nízko příjmové skupiny zaměstnanců,
- stimulovat zaměstnanost a odborné přípravy prostřednictvím daňového systému a systému podpor,
- re-alokovat veřejné výdaje směrem k podpoře výzkumu, inovacím a informačním technologiím,
- zajistit dlouhodobě udržitelné veřejné finance, s ohledem na stárnutí obyvatelstva, spojené s dopady na penzijní systémy.

2.2.7 Aktivní politika zaměstnanosti

V roce 2000 nebyla situace na trhu práce v Evropské unii příliš uspokojivá. Celková nezaměstnanost se pohybovala kolem 10 %, což představovalo přibližně 15 mil. osob bez práce. Téměř jedna polovina jich byla dlouhodobě nezaměstnaná.¹⁴ Pouhá jedna polovina žen v EU pracovala, byl zde nízký podíl zaměstnanosti ve službách a nedostatek kvalifikovaných pracovníků v oblasti informačních technologií. Vysoká nezaměstnanost byla zaznamenána také mezi starším obyvatelstvem (ve věku 55 – 64 let). Značné rozdíly v nezaměstnanosti existovaly jak mezi

---

¹⁴ Byli bez práce déle než 1 rok. Takové to osoby ztrácí pracovní návyky, může dojít k jejich sociálnímu vyloučení.

jednotlivými členskými zeměmi, tak mezi jejich regiony.¹⁵ Bylo tedy zřejmé, že EU nevyužívá plně svůj pracovní potenciál, a že náklady spojené s vysokou mírou nezaměstnanosti jsou enormní¹⁶.

Lisabonská strategie vytyčila čtyři oblasti trhu práce, které se zaměřují na:

- aktivní činnost úřadů zabývající se problematikou (ne)zaměstnanosti např. úřady práce, které budou mít k dispozici celoevropskou databázi volných pracovních míst a vzdělávacích možností, které budou podporovat kvalifikační a rekvalifikační aktivity,
- zvyšování zaměstnanosti ve službách,
- podporu principu rovných příležitostí, lepší sladování pracovní doby a rodinného života,
- zvýšený důraz kladený na celoživotní vzdělávání a zavádění flexibilních úprav pracovní doby.

Pomocí těchto prostředků by Evropská unie měla do roku 2010 dosáhnout těchto kvantifikovatelných cílů:

- **dosáhnout 70% celkové zaměstnanosti** (z 61% v roce 2000)
- **dosáhnout 60% zaměstnanosti žen** (z 51 % v roce 2000)
- **dosáhnout 50% zaměstnanosti u starších osob**

Z důvodů rozdílných charakteristik trhů práce v jednotlivých členských zemích bylo národním vládám doporučeno vypracování národních plánů potřebných ke zvyšování zaměstnanosti.

2.2.8 Modernizace evropského sociálního modelu

Lisabonská strategie měla navázat na stávající evropský sociální model s rozvinutým systémem sociální ochrany a modernizovat jej tak, aby zavádění tzv. nové ekonomiky nezpůsobilo nárůst nezaměstnanosti

---

¹⁵ Těmito problémy se začala Unie zabývat již od roku 1997, kdy byl zahájen tzv. Lucemburský proces zaměřený na koordinované strategie zaměstnanosti (viz text níže).

¹⁶ Představují až 20 % rozpočtu EU.

a chudoby, a aby nedocházelo k vylučování jedinců ze společnosti. Transformovaný evropský sociální model má podporovat investice do lidského kapitálu, jakož to hlavního motoru ekonomického růstu, napomáhat celoživotnímu vzdělávání, koordinovat spolupráci mezi sociálními partnery, podporovat politiku zaměstnanosti aj. Jednotlivá opatření by měla být zaměřená na jednotlivé sociální skupiny. Zvláštní pozornost měla být věnována etnickým menšinám, dětem, seniorům a zdravotně postiženým. Tyto skupiny obyvatel „trpí“ vyšší mírou nezaměstnanosti a rychleji dochází k jejich sociálnímu vyloučení.

Opatření pro jednotlivé oblasti byly následující:

- pravidelné navyšování objemu investic do lidského kapitálu,
- snížit na polovinu¹⁷ počet osob ve věku 18-24 let, které mají pouze nižší středoškolské vzdělání a další vzdělávací procesy neabsolvují,
- udržitelnost sociálních modelů vzhledem ke stárnutí populace a růstu výdajů na tyto modely
- nastavit sociální modely tak, aby se vyplatilo pracovat – stanovit výši dávek v nezaměstnanosti tak, aby byla adekvátní vzhledem k výši mezd,
- podpora začleňování znevýhodněných skupin do společnosti,
- zajistit dostupnou a kvalitní zdravotní péči,
- podporovat mobilitu studentů, učitelů a výzkumných pracovníků.

Všechny tyto aktivity byly pro lepší a komplexnější řešení problémů zakomponovány do Evropské sociální agendy, která byla schválena na zasedání Rady v Nice roku 2000. Tato agenda formuluje budoucí směry sociální politiky včetně modernizace stávajícího modelu. Ten měl být založen na:

- tvorbě více a lepších pracovních míst,
- rovnosti mužů a žen,

---

¹⁷ Vztaženo k roku 2000.

- rovnováže mezi flexibilitou a jistotou na trhu práce (tzv. systém flexicurity),
- boj proti chudobě a všem formám diskriminace.

2.2.9 Udržitelný rozvoj a kvalita života

Tento devátý cíl Lisabonské strategie byl doplněn později, a to roku 2001 na zasedáních Evropské rady v Stockholmu a Goteborgu. Stal se tak třetím pomyslným pilířem samotné Lisabonské agendy. Nelze jen sledovat hospodářský pokrok a sociální dimenzi, ale také jejich dopad na životní prostředí, a to tak, aby udržitelný rozvoj uspokojoval potřeby současné generace, aniž by se tak dělo na úkor generací budoucích.

Úkolem bylo omezit nebo dokonce zastavit některé negativní trendy, které již jsou na takové úrovni, že ohrožují kvalitu budoucího života. Nesplnění tohoto úkolu může vést k vysokým společenským nákladům nebo k nezvratnosti těchto trendů.

Evropská rada se snaží prosazovat udržitelný rozvoj a ochranu životního prostředí nejen v členských zemích, ale také mimo EU, chce, aby udržitelný rozvoj vzala za své každá mezinárodní organizace a světová agentura.¹⁸ Prioritními oblastmi udržitelného rozvoje jsou:

- **Klimatická změna**

Je zapotřebí snižovat emise skleníkových plynů vzniklé v důsledku lidské činnosti, jež mají nepříznivý vliv na klima v celosvětovém měřítku.

Zvyšovat podíl obnovitelných zdrojů na tvorbě hrubé spotřeby elektrické energie alespoň 22 procenty, a to za přispění finančních prostředků Evropské investiční banky.

Plnit závazky Kjótského protokolu.¹⁹

¹⁸ S touto myšlenkou vystoupila na Světovém summitu o udržitelném rozvoji v Jonannesburku v roce 2002.

¹⁹ Snižování emisí šesti skleníkových plynů (oxidu uhličitého, metanu, oxidu dusného, fluorovaných uhlovodíků, perfluorovaných uhlovodíků a hexafluoridu síry) v průběhu let 2008-2012 nejméně o 8% v porovnání s hodnotami z roku 1990. Zdroj: Evropská

- **Doprava**

Při zajišťování udržitelné dopravy musí být brány v úvahu její stále rostoucí objemy, které jsou doprovázeny hlukem, znečištěním a jinými negativními dopady. Ke zlepšení dosavadní situace by měla přispět částečná náhrada silniční dopravy dopravou železniční či vodní. K tomu by měla pomoci novelizace směrů transevropských dopravních sítí tak, aby v místech, kde by to bylo prospěšné, byly upřednostňovány investice do veřejné dopravy, železnic, vnitrozemských vodních cest a námořní dopravy na krátkou vzdálenost. V cenách za využití různých druhů dopravy by se částečně měly odrazit společenské náklady s přepravou spojené, což by mohlo změnit preferenci spotřebitelů.

- **Veřejné zdraví**

Je zapotřebí zaměřit se na faktory ohrožující lidské zdraví a snažit se tyto faktory odstraňovat, přičemž hlavní důraz je kladen na nezávadnost a kvalitu potravin, takové vyrábění a používání chemikálií, které nemá výrazné důsledky na zdraví a životní prostředí. Pro lepší informovanost obyvatelstva v oblasti veřejného zdraví měl být vytvořen Evropský potravinový úřad.²⁰

- **Nakládání s přírodními zdroji**

Spolu se snahou o vysoký ekonomický růst by měl být brán zřetel také na udržitelné využívání přírodních zdrojů a přijatelnou produkci odpadů, a to při zachování biodiverzity a udržování ekosystémů. Na těchto

---

komise. Evropská unie v České republice: Kjótský protokol [on-line]. 2009-12-12 [cit. 2011-3-09]. Dostupný z WWW: <http://ec.europa.eu/ceskarepublika/information/glossary/term219cs.htm>.

²⁰ Evropský úřad pro bezpečnost potravin byl zřízen v lednu 2002 jako nezávislý zdroj odborného poradenství a informací spojených s potravinovým řetězcem. Úřad byl vytvořen jakou součástí komplexního programu na zlepšení bezpečnosti potravin v EU, zajištění vysoké úrovně ochrany spotřebitelů a obnovení a zachování důvěry v dodávky potravin v EU. Zdroj: Evropský úřad pro bezpečnost potravin [on-line]. 2008 [cit. 2011-3-09]. Dostupný z WWW: www.efsa.europa.eu/en/corporate/doc/corporatebrochurecs.pdf.

cílech by se měla podílet svou měrou také společná zemědělská a rybolovná politika, která by měla dbát na ekologicky udržitelné metody produkce potravin a výlovu ryb. Do roku 2010 by mělo dojít k zastavení snižování biodiverzity.

Členské země mají za úkol vypracovat národní strategie udržitelného rozvoje, na jejich základě bude Evropská rada na pravidelných zasedáních hodnotit pokroky v této oblasti.

Evropská unie se snaží posílit nejen oblast svých hospodářství, ale klade také důraz na oblast sociální, především na plnou zaměstnanost, za předpokladu nezhoršujícího se stavu životního prostředí.²¹

2.3 Řízení a kontrola LS

Přestože oblasti, do kterých je LS orientována je velice rozsáhlá, nebyla k jejímu řízení zřízena žádná nová instituce či orgán, ani nebyly vytvořeny nové nástroje, pomocí nichž by se proces řídil. Proto byly do jejího procesu zapojeny všechny instituce Evropské unie, byly využity stávající programy. Největší váha spočívá však na jednotlivých členských státech.

Hlavním strategickým, koordinačním, kontrolním a řídicím orgánem celé agendy je Evropská rada, která na svých každoročních jarních zasedáních věnuje zvláštní pozornost zhodnocení dosavadních výsledků, silných a slabých stránek strategie a vytyčuje nové úkoly pro následující období. Svou rolí tak zajišťuje propojení všech tří pilířů Lisabonské agendy a napomáhá tomu, aby se její cíle staly skutečně nejvyšší prioritou Evropské unie a jejích členských států.

Evropská rada spolupracuje úzce s Komisí, jejíž úkolem je pro zasedání Rady vypracovávat každoroční zprávy o pokroku, včetně doporučení akcí nezbytných pro zlepšení problémových oblastí, a to na

---

²¹ Evropská komise. Evropská unie v České republice: Lisabonská strategie [on-line]. 2009-12-12 [cit. 2011-04-18]. Dostupný z WWW: http://ec.europa.eu/ceska-republika/abc/policies/art2377_cs.htm

základě vyhodnocení strukturálních ukazatelů, které slouží k porovnání změn v jednotlivých zemích i celé EU. Komise také vypracovává tzv. Akční plány.

„Své místo v realizaci Lisabonské strategie mají také Rady zabývající se úkoly, které tvoří součást nové strategie. Jde zejména o Radu pro hospodářské a finanční otázky, Radu pro zaměstnanost a sociální otázky, Radu pro životní prostředí, Radu pro školství, Radu pro dopravu a telekomunikace a nově zřízenou Radu pro konkurenceschopnost²². Náplní jejich práce budou nyní z velké části problémy, jež vyplývají z realizace nové strategie.“²³

Revize LS probíhaly postupně na pravidelných jarních zasedáních Evropské rady, kde agenda byla hodnocena, dále obohacována a rozšiřována o další opatření. Evropská rada se za tímto účelem sešla celkem třikrát.²⁴

2.4 Metoda otevřené koordinace

Fungování celého procesu řízení je velmi složité, lze jej však zobecnit takto:

Na evropské úrovni jsou nejprve vytyčena tzv. obecná vodítka pro hospodářskou politiku²⁵ a následně stanoveny kvantitativní a kvalitativní cíle, jakož i časový harmonogram, v rámci kterého má být těchto cílů dosaženo. Je rovněž hodnocena současná hospodářská situace jak celé EU, tak jednotlivých členských zemí.

Komise vydává doporučení a jiná „měkká opatření“, která nejsou právně vynutitelná, ale členské státy by je měly při realizaci svých hospodářských politik vzít v úvahu. Měly by tak přispět ke koordinaci

---

²² Zřízena v roce 2002.

²³ Businessinfo. Lisabonská strategie [online]. 2003-09-11 [cit. 2010-03-15]. Dostupný z WWW: <http://www.businessinfo.cz/cz/clanek/politiky-eu/lisabonska-strategie/1000521/9599/>.

²⁴ V březnu 2001 ve Stockholmu, v Barceloně v březnu 2002 a v Bruselu v březnu 2003.

²⁵ Jsou schvalována Radou pro hospodářské a finanční otázky (ECOFIN).

hospodářských politik. Jsou přijímána také nařízení a směrnice, ale již v menší míře než výše zmíněné právní normy (akty).

Zároveň dochází k výměně zkušeností z oblastí ekonomik, v níž bylo dosaženo nejlepších výsledků, a to jak mezi členskými tak nečlenskými zeměmi EU. Je pak na samotných národních vládách, zda a jak tyto zkušenosti a informace využijí, jakým způsobem a jak rychle vytyčených cílů dosáhnou. V tom je zřejmě největší a často kritizovaný problém celého řízení LS – při neexistenci dostatečného politického tlaku na prosazování vládních reforem, či lhostejnost k některým vytyčeným cílům a nemožnost jejich penalizace, může vést k jejich nesplnění jak na regionální tak na národní úrovni. Takový to negativní přístup, uplatňován ve větší míře, by mohl vést k celkovému oslabení Unie jako celku. Na tuto možnost upozornila Wim Kokova zpráva.²⁶

Úlohou Evropské komise v tomto procesu je „koordinace a zajištění členským zemím kompletní a ucelené informace o pokroku dosaženého všemi ostatními zeměmi a současně zajistit, aby sféry nacházející se v komunitární kompetenci byly do Lisabonských cílů aplikovány pomocí komunitární metody přijímání legislativy EU. Role Evropské komise by měla dále spočívat v účinném monitoringu a zveřejňování situačního pokroku v jednotlivých členských zemích.“²⁷

Metoda otevřené koordinace je plně v souladu s principem subsidiarity.

2.5 Procesy předcházející Lisabonské strategii

Lisabonská strategie nebyla první agendou svého druhu. Ještě před jejím vznikem, na konci 90. let, probíhaly v Evropské unii tři programy, které se snažily řešit zhoršující se makroekonomickou situaci. Procesy byly

---

²⁶ Euroaktiv. Lisabonská strategie: jaký má smysl? Bureš Jan [online]. 2004-05-21 [cit. 2011-03-15]. Dostupný z WWW: <http://www.euractiv.cz/ekonomika-a-euro/interview/lisabonsk-strategie-jak-m-smysl>.

²⁷ Česká spořitelna: Lisabonská strategie a pokus o její oživení [on-line]. 2004-12 [cit. 2010-3-10] Dostupný z WWW: <http://www.csas.cz/banka/content/inet/internet/cs/Lisabon.pdf>.

nazvány dle místa jejich vzniku jako Lucemburský, Kolínský a Cardiffský. Všechny tyto tři procesy byly realizovány částečně provázaně, z větší míry však samostatně. Od roku 2000 byly začleněny do nově vzniklé Lisabonskou strategie, přičemž jejich náplň byla částečně upravena.

2.5.1 Lucemburský proces

Na listopadovém zasedání Evropské rady v Lucemburku roku 1997 bylo hlavním tématem řešení krize v oblasti zaměstnanosti. Přední představitelé jednotlivých vlád se usnesli na tom, že členské země budou pomocí ročních Hlavních směrů zaměstnanosti, Národních akčních plánů pro zaměstnanost a společných zpráv o zaměstnanosti, koordinovat své politiky zaměstnanosti. Pro léta 1997 až 2002 byly klíčovými oblastmi podnikání, zaměstnanost, flexibilita a rovné příležitosti.

Od roku 2003 se priority změnily na plnou zaměstnanost, zlepšování kvality a produktivity práce a posilování sociální soudržnosti a začleňování. Navíc revize budou probíhat v tříletých intervalech, namísto dosavadních jednoletých, z důvodu snažšího hodnocení. Cílem těchto kroků měla být zlepšující se situace v oblasti zaměstnanosti v celé EU.²⁸

2.5.2 Kolínský proces

Evropská rada se na svém zasedání v Kolíně nad Rýnem v červnu 1999 shodla na tom, že uskutečnění cílů jako je zvyšování ekonomické výkonnosti a tvorba nových pracovních míst, může být dosaženo jen vzájemnou spoluprací a dialogem mezi všemi aktéry, kteří se podílí na tvorbě makroekonomických politik. Jimi jsou zejména Rada, Komise, sociální partneři, Evropská centrální banka i Evropské centrální banky stojící mimo eurozónu. Ti se budou scházet dvakrát ročně k neformální výměně názorů. Důraz je kladen na finanční politiku s ohledem na Pakt

---

²⁸ Eurofound. Luxembourg process [on-line]. 2010-03-10 [cit. 2011-3-10]. Dostupný z WWW: <http://www.eurofound.europa.eu/areas/industrialrelations/dictionary/definitions/luxembourgprocess.htm>.

stability a růstu, na řízené zvyšování mezd v souladu s růstem produktivity a na měnovou politiku zaměřenou na cenovou stabilitu.²⁹

2.5.3 Cardiffský proces

V červnu 1998 se v Cardiffu sešla Evropská rada, aby vypracovala návrh, který měl přispět k trvalému a udržitelnému růstu v oblasti vytváření pracovních míst, a to pomocí strukturálních reforem a lepší provázaností makroekonomických politik, jakož i odstranění překážek na Jednotném vnitřním trhu (trhu zboží, služeb a kapitálu). Členské státy mají povinnost vydávat každoroční zprávy o fungování těchto trhů, informovat o provedených i chystaných reformách. Velikost pokroku je závislá na míře sdílených zkušeností mezi členskými zeměmi a na vyvinutém nepřímém nátlaku na ty země, které doposud otálely se zaváděním nových potřebných reforem.³⁰

Koordinace politik není sankcemi či jinými nástroji vynutitelná, ale společný postup předpokládá přínos všem zainteresovaným stranám.

2.6 Wim Kokova zpráva

Po čtyřletém trvání Lisabonské strategie nedocházelo k uspokojivému pokroku v naplňování stanovených cílů. Evropská komise se proto na žádost Evropské rady rozhodla sestavit zvláštní komisi špičkových expertů, kterou by tvořili zástupci všech zainteresovaných stran, a která by sestavila komplexní střednědobou hodnotící zprávu.³¹ Jejím obsahem bylo zhodnocení dosavadního pokroku a navržení potřebných opatření vedoucích k naplnění Lisabonské agendy. Zpráva

---

²⁹ Eurofound. Cologne process [on-line]. 2007-03-12 [cit. 2011-3-11]. Dostupný z WWW: <http://www.eurofound.europa.eu/areas/industrialrelations/dictionary/definitions/cologne-process.htm>.

³⁰ Eurofound. Cardiff process [on-line]. 2007-03-12 [cit. 2011-3-11]. Dostupný z WWW: <http://www.eurofound.europa.eu/areas/industrialrelations/dictionary/definitions/cardiffprocess.htm>.

³¹ Wim Kokův tým začal pracovat od března 2004 a zprávu předala Komisi 3. října 2004.

obsahovala také výčet faktorů, které neuspokojivý vývoj způsobily. Předsedou této skupiny se stal bývalý nizozemský předseda vlády Wim Kok.

2.7 Důvody dosavadního neúspěchu

Hlavní nedostatky při naplňování Lisabonské strategie, jsou, dle Kokovy zprávy, tyto:

- nedostatečný tlak vyvíjený na zainteresované subjekty, jehož příčinou je problematika spojená se samotnou metodou koordinace,
- rozbušená agenda způsobená velkým množstvím akčních plánů a zároveň i priorit,
- nedostatečná koordinace mezi jednotlivými stranami, mezi členskými zeměmi a orgány EU,
- protichůdné priority – prioritou dosažení vysokého hospodářského růstu může být v rozporu s prioritami sociálními a ekologickými,³²
- nedostatečné zavádění sekundárních právních aktů do národních legislativ,
- nedostatečná politická vůle – priority Unie jdou do pozadí před prioritami národními, kde svou roli může hrát uplatňování rozdílných hospodářských politik,
- přílišný optimismus, který ovlivnil LS již při jejím vzniku. Např. růst HDP vykazoval v zemích EU v druhé polovině 90. let nevídaně vysoká tempa. Lisabonská strategie předpokládala trvalý trend takových to vysokých temp růstu. Což se se změnou makroekonomického klimatu ukázalo jako nereálné,
- nízká a neadekvátní úroveň informovanosti veřejnosti – jen málo občanů Unie vědělo o LS, což vedlo k tomu, že ji nevzali za vlastní

---

³² Proto musí být mezi všemi třemi oblastmi nastolena taková rovnováha, která umožní plnění LS ve všech třech oblastech (ekonomické, sociální, environmentální).

a netlačili tak na své vlády, aby v oblastech týkajících se LS více zasahovaly.

Zpráva proto apeluje na společnou snahu všech zúčastněných stran a to jak na úrovni nadnárodní, národní, regionální tak na jednotlivé obyvatele EU, aby se zapojili do realizace Lisabonské strategie. Musí si být vědomi toho, že sociální soudržnost a vysoké ekologické standardy lze udržovat a rozvíjet pouze v prosperující ekonomice.

Přes relativně kritický obsah Kokovy zprávy je Lisabonská strategie stále aktuální, a to dokonce více než v době jejího vzniku. Důvodem je mimo jiné rozšíření EU o deset nových států ze střední a východní Evropy.

Za přínos LS se postavil také nově jmenovaný předseda Komise Jose Manuel Barroso, který byl zvolen na počátku roku 2005, a který převzal odpovědnost za její plnění.

2.8 Kroky vedoucí k nápravě

Aby se zajistilo, že členské státy skutečně přebírají své zodpovědnosti, navrhuje Kokova zpráva aplikaci nového přístupu, založeného na třech liniích:

- více soudržnosti a konzistentnosti mezi politikami a účastníky,
- zlepšení procesu zapojení národních parlamentů a sociálních partnerů,
- jasnější, zřetelnější komunikace k cílům a dosaženým výsledkům strategie³³

V této souvislosti doporučuje, aby byla soustředěna pozornost na priority v pěti oblastech:

- vytváření znalostní společnosti,

---

³³ Česká spořitelna: Lisabonská strategie a pokus o její oživení [on-line]. 2004-12 [cit. 2010-3-10] Dostupný z WWW: <http://www.csas.cz/banka/content/inet/internet/cs/Lisabon.pdf>.

- dokončení vnitřního trhu a podpora hospodářské soutěže,
- příznivé klima pro podniky,
- pružný a integrovaný trh práce,
- ochrana životního prostředí a udržitelný rozvoj.³⁴

2.9 Oživení Lisabonské strategie

Na jarním zasedání Evropské rady v Bruselu³⁵ byla schválená nová koncepce LS pro nadcházející období, tedy do roku 2010. Hlavní důraz měl být kladen na růst a zaměstnanost při zohlednění cílů udržitelného rozvoje, k jehož dosažení mají být využity všechny vhodné zdroje tří pilířového systému.

Evropská unie musí čelit dvou hlavním trendům. Prvním z nich je stárnutí evropského obyvatelstva, jež bude mít negativní dopad na míru růstu potencionálního produktu. Druhým z nich je globalizace, díky níž na světové trhy přichází noví a dynamicky se rozvíjející obchodní rivalové,³⁶ kteří ohrožují konkurenceschopnost EU. Kromě těchto dvou hlavních trendů musí EU čelit také dalším hrozbám – rostoucí vzácnost zdrojů, cenová volatilita, snižování biodiverzity aj.³⁷

K dosažení cílů je nezbytná zainteresovanost všech podílejících se subjektů od občanské společnosti, přes regionální orgány až po vlády a parlamenty. Jednotlivé akce budou podporovány Společným rozpočtem Unie³⁸ a zdravým makroekonomickým prostředím.

Nové hlavní osy revidované Lisabonské strategie jsou znalosti a inovace, aktivní místo pro investice a výzkum, růst a zaměstnanost směřující k sociální soudržnosti:

³⁴ Ministerstvo průmyslu a obchodu: Lisabonská strategie Houska Martin [on-line]. 2006-01-11 [cit. 2011-3-08] Dostupný z WWW: <http://www.mpo.cz/dokument2860.html>.

³⁵ Které proběhlo 22. - 23. března 2005.

³⁶ Zejména z oblasti Asie, zejména Čína a Indie.

³⁷ KLVAČOVÁ, E.; MALÝ, J. *Lisabonská strategie: posílí, nebo oslabí evropskou konkurenceschopnost?* 1. vyd. Professional Publishing, 2006. 18 s. ISBN 80-86946-25-8.

³⁸ Společný rozpočet Unie byl stanoven na období 2007 - 2013.

2.9.1 Znalosti a inovace

Tato první osa revidované LS jenž je považována za „motor“ udržitelného růstu, se zaměřuje na:

- rozvoj výzkumu, vzdělávání a inovací,
- tvorbu nových a kvalitnějších pracovních míst,
- navyšování finančních prostředků směřujících do oblasti vědy a výzkumu, aby jejich podíl na HDP činil 3 %,
- zřízení Evropské výzkumné rady,
- podporu spolupráce mezi firmami a výzkumnými a vzdělávacími institucemi,
- realizování Sedmého rámcového programu pro výzkum a rozvoj,
- vytvoření prostoru přitažlivého pro výzkumné pracovníky,
- podporu inovací malých a středních podniků,
- zřízení Evropského technologického institutu,
- prosazování aktivní průmyslové politiky,
- rozšíření podpor z EIB na projekty v oblasti výzkumu a vývoje,
- využívání informačních a komunikačních technologií ve veřejných službách, v MSP (malé a střední podniky) a domácnostech,
- realizovat iniciativu i2010 s cílem vytvořit informační prostor bez hranic, posílit inovace a investice do výzkumu v oblasti informačních a komunikačních technologií (ICT) a dobudovat jednotný evropský informační prostor,³⁹
- rozvoj ekologických inovací a environmentálních technologií,
- realizaci Evropské iniciativy za účelem zvyšování efektivnosti při využívání energií.

2.9.2 Aktivní místo pro investice a zaměstnání

Tato druhá oblast revidované Lisabonské agendy se zaměřuje na:

---

³⁹ Archiv stránek bývalého Ministerstva informatiky: i2010 Evropská informační společnost pro růst a zaměstnanost [on-line]. [cit. 2011-3-18] Dostupný z WWW: <http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/micr/eu/i2010.htm>.

- podporu investic,
- vytváření atraktivního místa pro podniky, které jsou klíčovými zdroji v oblasti růstu a zaměstnanosti,
- usnadňování přístupu MSP ke kapitálu a ke zdrojům Evropského investičního fondu (EIF),
- zvyšování dostupnosti ke kvalitním a cenově dostupným službám veřejného zájmu,
- snižování a přesunování podpory směrem k horizontálním cílům,
- zlepšování politik a programů na podporu malých a středních podniků,
- investování do infrastruktury a energetických sítí,
- liberalizování vnějšího obchodu,
- rozvíjení dvoustranných a regionálních dohod o volném obchodu,
- vytváření plně fungujícího trhu služeb při zachování současného evropského sociálního modelu,
- posilování konkurenceschopnosti EU,
- zajištění souladu mezi podporou konkurenceschopnosti evropského průmyslu a ochranou zdraví a životního prostředí,
- prosazování aktivní politiky hospodářské soutěže.

2.9.3 Růst a zaměstnanost směřující k sociální soudržnosti

Je třetí osou revidované Lisabonské strategie, která se soustředí na:

- zvyšování zaměstnanosti pomocí aktivní politiky zaměstnanosti,
- prodlužování aktivního věku obyvatel spojeného s reformou sociálních systémů při zachování dosavadní vysoké sociální ochrany
- zlepšování adaptability zaměstnanců,
- vytvořit systém flexicurity,⁴⁰
- podporování geografické a profesní mobility pracovníků,

---

⁴⁰ Je soubor opatření podporující přizpůsobivost účastníků trhu práce při zachování dostatečných jistot v oblasti příjmu a podmínek práce.

- přeměňování nehlášených pracovních činností na zákonná zaměstnání,
- navyšování investic do lidského kapitálu,
- podporování rovných příležitostí⁴¹ a sociální soudržnosti,
- propagování celoživotního vzdělávání,
- vytvoření Evropského paktu mládeže.⁴²

2.10 Nové řízení LS

Evropská rada schválila několik návrhů, které mají přispět k lepšímu řízení LS. Hlavním předpokladem je větší identifikace členských států se stanovenými prioritami, zlepšení implementace priorit a lepší koordinace procesů monitorování implementace národních strategií.

Od roku 2005 bude řízení Lisabonské strategie prováděno v tříletých cyklech, sestávajících z těchto etap:

Na jarním zasedání Evropské rady bude projednána tzv. Strategická zpráva, kterou vypracuje Evropská komise a kterou vyhodnotí kompetentní formace Rady EU. Na základě této zprávy Evropská rada stanoví hlavní politické směry pro všechny tři dimenze Lisabonské strategie (ekonomickou, sociální i environmentální).

Rada EU na základě návrhů Evropské rady přijme Hlavní směry hospodářských politik a Směry zaměstnanosti (oba tyto programy jsou součástí tzv. integrovaných hlavních směrů). Politiky zaměstnanosti, makroekonomické a mikroekonomické politiky tak budou koordinovány pomocí těchto nástrojů integrovaných hlavních směrů.

---

⁴¹ Zejména mezi muži a ženami.

⁴² Jehož cílem je zlepšování vzdělávání, odborné přípravy, mobility, profesní integrace a sociálního začleňování mladých Evropanů, při zajištění souladu pracovního a rodinného života. Zdroj: Portál Evropské unie. Evropský portál pro mládež [on-line]. 2009-12-12 [cit. 2011-3-09]. Dostupný z WWW: www.eurojunior.cz/epm.pdf.

Evropská komise představí tzv. „Komunitární lisabonský program“ zahrnující opatření, které by měly být přijaty na úrovni Evropské unie s cílem podpořit růst a zaměstnanost.

Každá členská země zohlední své vlastní specifické atributy svých ekonomik při vytváření „Národních akčních plánů“, které budou budovány na základě integrovaných hlavních směrů. Národní akční plány⁴³ budou projednávány národními parlamenty po diskusi se všemi relevantními stranami jak na úrovni národní, ale také na úrovni regionální.

Přijatá opatření, jakožto i pokrok v daných oblastech, budou členské státy předkládat Komisi a to každoročně v podobě zprávy o naplňování LS.

Komise posoudí každoroční zprávy všech členských zemí a na jejich základě vytvoří dokument pro jarní zasedání Evropské rady, která vyhodnotí dosažený pokrok a následně rozhodne o nezbytných změnách integrovaných hlavních směrů.

Integrované hlavní směry budou revidovány pravidelně každé tři roky (tříletý cyklus) spolu s národními programy reforem a Komunitárním lisabonským programem a to na základě výše popsané procedury.

Po skončení tříletého cyklu (na začátku cyklu nového) Komise vypracuje souhrnnou zprávu, ve které bude vyhodnocen pokrok za celé tříleté období.⁴⁴

2.11 Shrnutí

Lisabonská strategie byla zřejmě jediným možným řešením, které umožnilo EU „vybalancovat“ z jejího makroekonomicky neuspokojivého postavení na konci 90. let, a které se zároveň shoduje s dosavadním konceptem evropské integrace. Nicméně není sporu, že její cíle byly příliš ambiciózní, až nereálné. Důvody nemožnosti jejich naplnění a vzájemný

---

⁴³ V případě změny situace může dojít k jejich revizi.

⁴⁴ Parlament České republiky, Poslanecká sněmovna 2005, usnesení výboru pro evropské záležitosti z 24. Schůze konané dne 21. Dubna 2005 k bodu Střednědobé hodnocení LS-závěry zasedání Evropské rady (Brusel, 22. - 23. Března 2005).

rozchod těchto cílů byl analyzován Wim Kokovou zprávou, která byla rozebrána v předcházejícím textu a která hodnotila úspěšnost LS v jejím polovičním intervalu a nastínila kroky potřebné k její revizi.

Ani revidovaná LS se však neobešla bez jistých dichotomií. Přestože počet cílů a priorit se zmenšil, stále jich bylo dost a jsou značně rozsáhlé. Evropská unie chce posilovat všechny oblasti hospodářství, sociální sféru i ochranu životního prostředí. Tento komplexní přístup se může jevit jako chvályhodný, neboť chce docílit pokroku ve všech oblastech národního hospodářství. Ale z důvodu mnoha priorit dochází ke štěpení pozornosti, která by mohla být zaměřena na menší počet cílů, které by bylo možno realizovat s větší pravděpodobností úspěchu. I kdyby LS nepřinesla žádné úspěchy, což se rozhodně nestalo, Evropská unie získala cenné zkušenosti, které může uplatnit při realizaci dalších dlouhodobějších strategií. Nyní je jedná zejména o strategii Evropa 2020.

3 Vývoj na českém trhu práce v kontextu Lisabonské strategie

V této, v pořadí již třetí kapitole, bude analyzován vývoj na trhu práce v Česku pomocí základních makroekonomických ukazatelů vztahujících se k trhu práce, kterými budou: míra celkové zaměstnanosti, míra zaměstnanosti žen a starších obyvatel. Pro lepší vyhodnocení celkové situace je vhodné rovněž sledovat míru celkové a regionální nezaměstnanosti (nezaměstnanosti v jednotlivých krajích), jakož i růst reálného HDP, který je do jisté míry těmito ukazateli determinován. Níže uvedená data jsou převzata z volně dostupných databází Eurostatu popř. Českého statistického úřadu a Výročních zpráv o plnění NPR (implementační zprávy). Většina dat je pak dále vlastnoručně zpracována.⁴⁵ Dále budou rozebrány nástroje, kterými byla (ne)zaměstnanost ovlivňována. Zejména se bude jednat o pomoc ze strukturálních fondů Unie.

3.1 Národní program reforem

Česká republika, jako jeden z členských států Unie,⁴⁶ byla zavázána k plnění Lisabonských cílů. K tomu se přihlásila již jako kandidátská země, kdy se účastnila zasedání Rady a později vytvářela dokumenty potřebné k zapojení se k této agendě. Již v té době mohla ČR profitovat ze svého budoucího členství v EU a to formou předvstupní pomoci realizované z finančních nástrojů programů PHARE, ISPA a SAPARD. Díky této pomoci se mohla dostatečně připravit k aktivnímu plnění LS.

Stěžejním dokumentem, který ČR po vstoupení do EU vypracovala a který reflektoval cíle LS byl Národní program reforem (NPR). V něm jsou

---

⁴⁵ Údaje z jednotlivých zdrojů se mohou lišit. Důvodem je rozdílná metodika jejich získávání nebo zpracovávání.

⁴⁶ O členství požádala roku 23. ledna 1996 v Římě prostřednictvím premiéra vlády Václava Klause. Členskou zemí se ČR stala dne 1. 5. 2004. Zdroj: Evropská komise. Česká republika v EU [on-line]. 2010-10-30 [cit. 2011-04-10]. Dostupný z WWW: http://ec.europa.eu/ceskarepublika/cr_eu/index_cs.htm.

zakomponovány priority národní hospodářské politiky⁴⁷ a politiky zaměstnanosti, jakož i nezbytné reformy, jenž je třeba v těchto oblastech uskutečnit. NPR byl sestaven v provázanosti jak s národními tak unijními dokumenty.

Dokumenty realizované na Národní úrovni:

- Strategie udržitelného rozvoje ČR,
- Strategie hospodářského růstu,⁴⁸
- Hlavní směry hospodářské politiky,
- Národní strategický a referenční rámec,⁴⁹
- Národní rozvojový plán,⁵⁰
- Konvergenční program ČR,

Dokumenty vypracované na Unijní úrovni:

- Integrované směry pro růst a pracovní místa,⁵¹
- Strategické obecné zásady Společenství.⁵²

První NPR byl vypracován na období 2005-2008 a druhý NPR pro léta 2008-2010. ČR provádí každoroční hodnocení dosaženého pokroku v oblastech NPR ve svých Zprávách o plnění NPR⁵³. Zatím byly vyhotoveny tři tyto zprávy z let 2006, 2007, 2009, které se zaměřují na změny na trhu práce v ČR jak na makroekonomické tak mikroekonomické úrovni.⁵⁴

---

⁴⁷ Na úrovni makroekonomické i mikroekonomické.

⁴⁸ Koncipována na období 2006-13.

⁴⁹ Na jehož podkladě je možné čerpat finanční prostředky z evropských strukturálních fondů. Obsahuje seznam operačních programů a jejich finanční alokace.

⁵⁰ Rozebírá a definuje cíle politik pro hospodářskou a sociální soudržnost.

⁵¹ Jsou v nich zakomponovány Hlavní směry hospodářské politiky a Směry zaměstnanosti EU.

⁵² Jedná se o rámcový strategický dokument pro politiku soudržnosti.

⁵³ Respektive úřad vlády za přispění: Ministerstva financí, Ministerstva průmyslu a obchodu, Ministerstva školství, Ministerstva práce a sociálních věcí.

⁵⁴ Ministerstvo financí České republiky. Národní program reforem 2005-2010 [on-line]. 2010 [cit. 2011-04-01]. Dostupný z WWW: http://www.mfcr.cz/cps/rde/xchg/mfcr/xsl/eu_narodni_program_reforem_cr.html.

3.2 Trh práce České republiky

Trh práce je jednou ze stěžejních oblastí národního hospodářství, střetává se zde nabídka a poptávka po práci. Každý trh práce má svá specifika a to jak na národní tak regionální úrovni. Ta jsou ovlivněna různorodostí nabízené a poptávané práce, velikostí mzdy, délkou pracovní doby, požadovanou kvalifikací atd.

Rozloha České republiky činí 78 864 km², žije zde 10 512 tisíc obyvatel,⁵⁵ z toho 90,4 % Češi, 3,7 % Moravané a 1,9 % Slováci. V produktivním věku je 5,1 mil. obyvatel.

3.3 Míra celkové zaměstnanosti v České republice

Přestože vývoj celkové míry zaměstnanosti⁵⁶ byl ve sledovaném období nerovnoměrný, jsou na trhu práce patrné jisté trendy, které lze zohlednit na základě grafu č. 3. V letech 2000 a 2001 docházelo ke stagnaci, následné mírné navýšení míry zaměstnanosti v roce 2002 vystřídala recese, kdy došlo k jejímu poklesu. Zaměstnanost se snížila během dvou let o 1,2 p. b na 64,2 %, počet zaměstnaných osob tak klesl na 4 638 tisíc. Od roku 2004 míra zaměstnanosti trvale rostla až do roku 2008, kdy dosáhla svého maxima 66,6 %. Počet zaměstnaných osob v tomto roce stoupl na 4 933 tisíc. Ale již koncem roku 2008 začala zaměstnanost klesat z důvodu propouštění pracovníků v reakci na vznikající hospodářskou krizi. Ta se naplno projevila v následujícím roce, kdy se meziroční míra zaměstnanosti snížila o 1,2 p. b., a klesla tak na 65,4 %. Nadále se pak snižovala i v roce 2010.

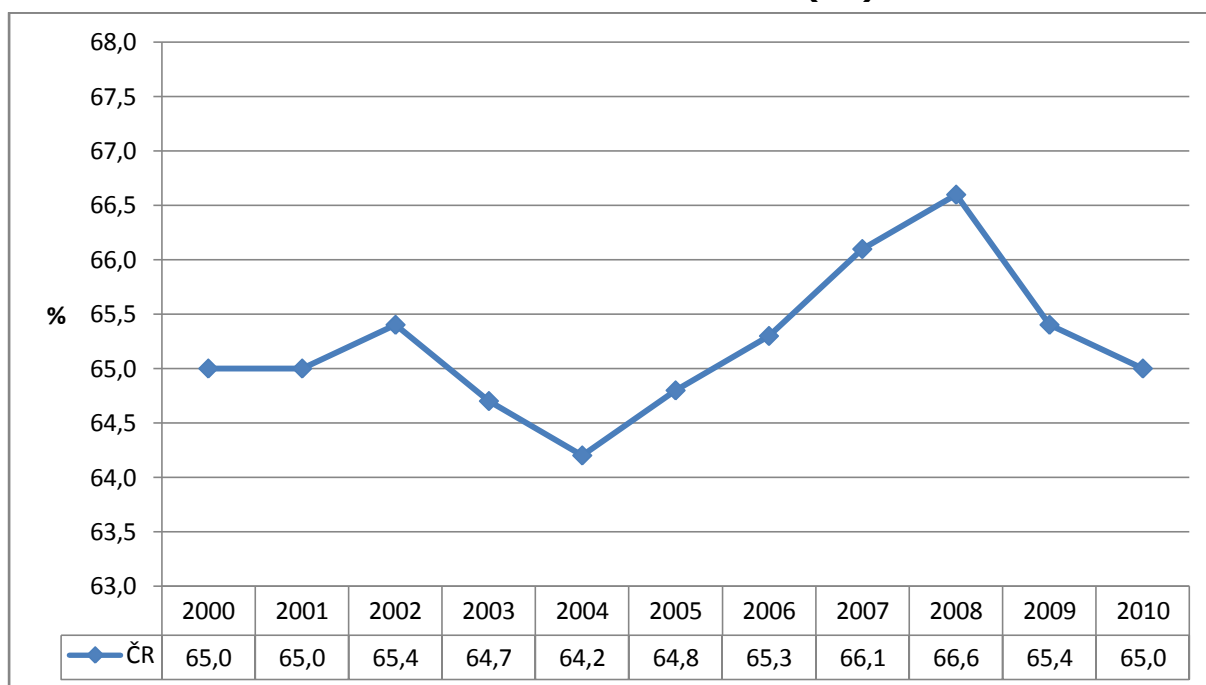
---

⁵⁵ Předpověď na rok 2010.

⁵⁶ Dle Eurostatu je míra zaměstnanosti vypočítána jako podíl osob v zaměstnání ve věku 15 až 64 let na celkové populaci stejné věkové skupiny. Ukazatel je založen na šetření pracovních sil EU. Průzkum se týká celé populace žijící v domácnostech a vylučuje ty v kolektivních zařízeních, jako jsou penziony, hotely, koleje a nemocnice. Zaměstnaná populace sestává z osob, které v průběhu referenčního týdne vykonávali práci za mzdu nebo zisk nejméně jednu hodinu, nebo nepracovali, ale měli práci, ve které byli dočasně nepřítomni.

Přestože se míra zaměstnanosti od roku 2004 zvyšovala v průměru 0,6% tempem, nedosáhla stanoveného Lisabonského cíle určeného pro tuto oblast trhu práce - míra celkové zaměstnanosti 70 %. Hlavní příčinou se stala neanticipovaná hospodářská krize, která měla velký vliv na počet zaměstnaných a tím pádem i na celkovou míru zaměstnanosti.

Graf č. 3: Míra celkové zaměstnanosti v ČR (%)

Zdroj: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/refreshTableAction.do?tab=table&plugin=&pcode=tsiem010&language=en>

3.4 Opatření na podporu zaměstnanosti

- **Podpora územní mobility**

„Motivace zaměstnanců k dojíždění za prací byla podpořena novelou zákona o daních z příjmu²⁸ s účinností od 1. ledna 2006 zavedením daňové uznatelnosti nákladů zaměstnavatele na dopravu zaměstnanců do

ze zaměstnání, zajišťovanou zaměstnavatelem nebo smluvním dopravcem.⁵⁷

Územní mobilitu podpoří také zákony o deregulaci nájemného,⁵⁸ které nabyly účinnosti 1. ledna 2006. Postupné zrušení dosavadní regulace by mělo mít pozitivní vliv na rozvoj trhu nájemního bydlení a tím i na zvýšenou mobilitu pracovních sil za novými pracovními místy.

K podpoře územní mobility významně přispívá Evropský portál pracovní mobility (EURES). Jedná se o poradenskou a informační síť, která poskytuje informace, poradenské služby při náboru a vyhledávání pracovních míst, a to jak pracovníkům, tak zaměstnavatelům ve 31 státech Evropy,⁵⁹ včetně ČR. Podporuje tak nejen mobilitu regionální, ale i přes hraniční. Občané tak mohou využívat zásad volného pohybu osob.⁶⁰

Migrace pracovníků jak na vnitrostátní tak mezinárodní úrovni je podporována také v rámci informačních veletrhů, kde jednotliví zaměstnavatelé (převážně větší firmy) prezentují své podniky a lákají nové pracovníky.

Zvýšení územní mobility bude podporováno také vznikem nových pracovních míst díky zahraničním investičním pobídkám⁶¹ a školení zaměstnanců.

• **Zahraniční investice**

Významným faktorem ovlivňující trh práce jsou přímé zahraniční investice (PZI). Ty do ČR proudily ve velké míře již v době, kdy ČR ještě

---

⁵⁷ Zpráva o plnění Národního programu reformy České republiky 2005 – 2008 [on-line]. 2006-10 [cit. 2011-3-09]. Dostupný z WWW: http://www.mfcr.cz/cps/rde/xchg/mfcr/xsl/eu_narodni_program_reform_cr.html.

⁵⁸ Zákon č. 107/2006 Sb., o jednostranném zvyšování nájemného z bytu a o změně zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

⁵⁹ Země Evropského hospodářského prostoru (EU, Švýcarsko, Norsko, Island a Lichtenštejnsko).

⁶⁰ Evropská komise. Evropský portál pracovní mobility. [on-line]. [cit. 2011-04-05]. Dostupný z WWW: http://ec.europa.eu/eures/main.jsp?cat_Id=27&acro=eures&lang=cs.

⁶¹ Pobídky jsou realizovány pouze v regionech, které se potýkají s vysokou nezaměstnaností (je vyšší než průměr ČR).

nebyla členem EU, ale po jejím vstupu se jejich růst ještě zvýšil. Během tří let členství v Unii se příliv PZI kumulativně téměř zdvojnásobil na 76 mld. €. 90 % těchto investic proudilo do ČR z EU.⁶² Zahraniční investice podpořily tvorbu pracovních míst zejména v oblasti průmyslu a stavebnictví.⁶³

- **Investiční pobídky**

Podpora investic do zpracovatelského průmyslu je v ČR realizována pomocí investičních pobídek a to od roku 1998. Do roku 2008 bylo realizováno 486 projektů v celkové výši 357 mld. Kč. Velký podíl na realizovaných projektech má Agentura pro podporu podnikání a investic CzechInvest.⁶⁴

Nejvíce zastoupeným sektorem byla výroba dopravních prostředků a zařízení, která se podílela na celkových investicích 50 %. Po vyhodnocení dopadů realizovaných investic na trh práce bylo zaznamenáno vytvoření 308 tisíc nových pracovních míst.⁶⁵ V grafu č. 4 lze sledovat vztah vzájemní negativní korelace mezi nově vytvořenými pracovními místy, která byla generována investičními pobídkami, a vývojem nezaměstnanosti.⁶⁶

---

⁶² Zejména z Německa, Holandska a Rakouska.

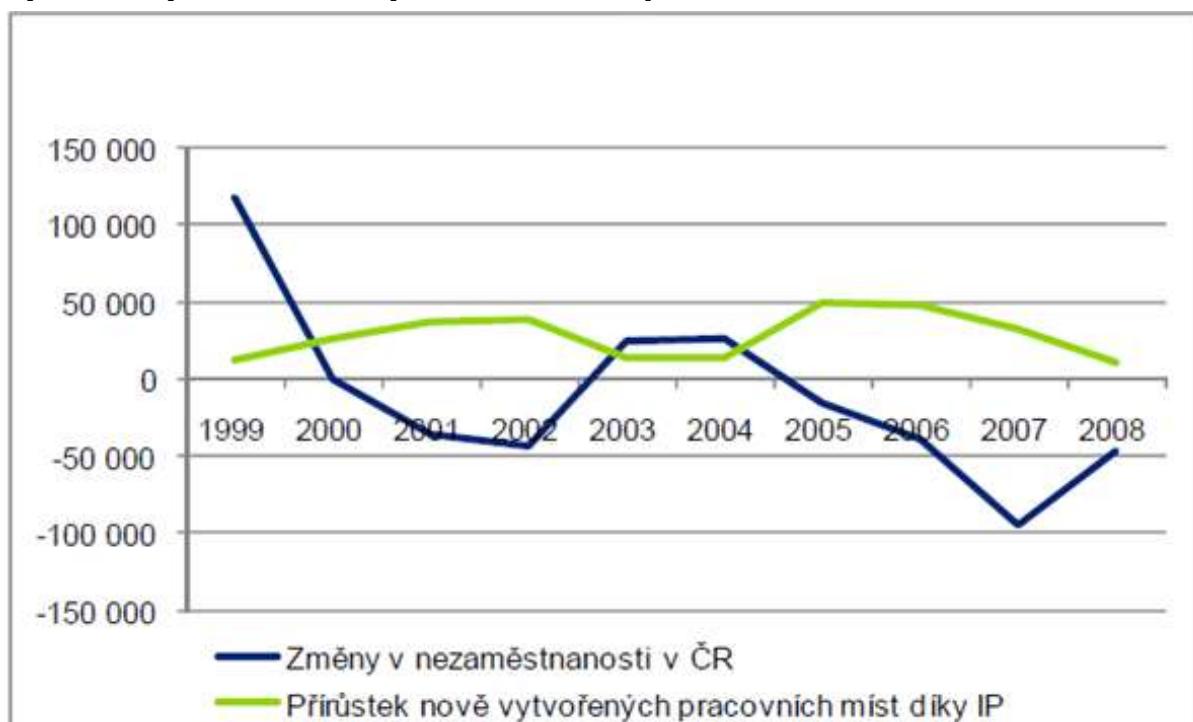
⁶³ MAREK, D.; BAUN, M. *Česká republika a Evropská unie*. 1. vyd. Brno: Barrister & Principal, 2010, 227s. ISBN 978-80-87029-89-3.

⁶⁴ Je státní příspěvková organizace v gesci Ministerstva průmyslu a obchodu ČR, která posiluje konkurenceschopnost české ekonomiky prostřednictvím podpory malých a středních podnikatelů, podnikatelské infrastruktury, inovací a získáváním zahraničních investic z oblasti výroby, strategických služeb a technologických center.

⁶⁵ Z toho cca 27 % míst bylo vytvořeno na úrovni investorů a přibližně 73 % pracovních míst na úrovni dodavatelů.

⁶⁶ Čísla nad nulou znamenají nárůsty nezaměstnanosti a čísla pod hranicí nuly znamenají pokles nezaměstnanosti v daném roce.

Graf č. 4: Porovnání změny nezaměstnanosti ČR a nově vytvořených míst díky investičním pobídkám

Zdroj: CzechInvest,

*„V letech, kdy můžeme sledovat nárůst nově vytvořených míst díky investičním pobídkám, nezaměstnanost klesá (1999–2002 a 2004–2006) a naopak ve chvíli poklesu nově vytvořených míst díky investičním pobídkám nezaměstnanost stoupá (1998–1999 a 2002–2004). Navíc i v letech kdy nezaměstnanost stoupá, jsou díky investičním pobídkám generována nová pracovní místa a díky tomu se alespoň nezaměstnanost nenavýšuje vyšším tempem.“*⁶⁷

Nově vzniklá pracovní místa díky investičním pobídkám se podílí na celkovém počtu nových pracovních míst v ČR téměř 9 %.

⁶⁷ CzechInvest. Finální zpráva vyhodnocení dopadů investic čerpajících pobídky a zhodnocení efektivity agentury [on-line]. 2010-02-15 [cit. 2011-3-09]. Dostupný z WWW: <http://www.czechinvest.org/vliv-pzi>

- **Modernizace politik zaměstnanosti**

Zvýšení kvality a dostupnosti služeb pro jednotlivé skupiny klientů bylo dosaženo pomocí projektu *Institut trhu práce*, který započal v červenci 2006 a který byl vypracován v návaznosti na Operační program (OP) Rozvoj lidských zdrojů. Projekt byl zaměřen na odzkoušení nových způsobů spolupráce mezi zaměstnavateli a zaměstnanci, na modernizaci systému řízení a kvalitnější personální kapacity veřejných služeb zaměstnanosti tak, aby odpovídaly dnešním potřebám trhu práce.

- **Začleňování na trhu práce**

I v době, kdy se hospodářství ČR nacházelo v expanzi, existovalo sociální vyloučení určitých skupin obyvatel. Těmi byli převážně dlouhodobě a opakovaně nezaměstnaní, lidé s nízkou kvalifikací, příslušníci menšin, nebo zdravotně postižení. Jejich postavení se s příchodem hospodářské krize⁶⁸ ještě zhoršilo.

Politika zaměstnanosti zde hraje stěžejní roli. V posledních letech se stále více zaměřuje na prevenci před sociálním vyloučením a na aktivizaci v případě nezaměstnanosti. Pomocí rekvalifikačních kurzů a poradenské činnosti se snaží minimalizovat možnost sociální exkluze. Velký vliv měly programy financované jak z národních zdrojů, tak z fondů EU.

- **Zjednodušení přístupu na trh práce pro cizince**

Pro lepší zapojení cizinců do legálního pracovního procesu byla přijata novela zákona⁶⁹ o pobytu cizinců na území ČR,⁷⁰ došlo k zjednodušení podmínek pro udělení trvalého pobytu. Byla také zjednodušena a zkrácena procedura potřebná pro pobytové a pracovní povolení.

---

⁶⁸ Předcházela jí krize finanční, která vznikla v roce 2007 v USA a vlivem globalizace a provázanosti národních ekonomik se "přelila" také do Evropy a ČR.

⁶⁹ V dubnu 2006.

⁷⁰ Nejvíce zde pracuje Ukrajinců, Slováků a Poláků.

Mobilitu vysoko kvalifikovaných pracovníků z cizích zemí (zejména z východní Evropy) do ČR se snaží podporovat např. projekt *Aktivní výběr kvalifikovaných zahraničních pracovníků*. Do projektu se mohou hlásit zájemci v režimu on-line, kteří dosáhli alespoň středního vzdělání s maturitou. Přijati budou ti, kteří úspěšně splní požadované podmínky. Těmto cizincům bude po dvou a půl letech umožněno požádat o trvalý pobyt v ČR. Projekt je první svého druhu a je realizován v letech 2006-2010.

- **Aktivní politika zaměstnanosti**

Snížování cen práce a nemzdových nákladů na pracovní cílu je významnou pomocí pro zaměstnavatele, obzvláště v době hospodářské krize. Dochází jim skrze snížení sazby pojistného na nemocenské pojištění⁷¹ a státní politiku zaměstnanosti.

Také pro osoby samostatně výdělečně činné se snížilo pojistné na sociální zabezpečení a příspěvek na státní politiku zaměstnanosti

Došlo rovněž k posílení příjmů zaměstnanců. Ti přispívají ze svého příjmu pouze na důchodové pojištění ve výši 6,5%, ruší se tedy 1,1 % příspěvek na nemocenské pojištění a 0,4 % na státní politiku.

Všechna tato opatření jsou realizována od 1. ledna 2009 s cílem udržet zaměstnanost pracovníků, zejména těch s nižší kvalifikací a mzdou.

3.5 Míra zaměstnanosti dle pohlaví

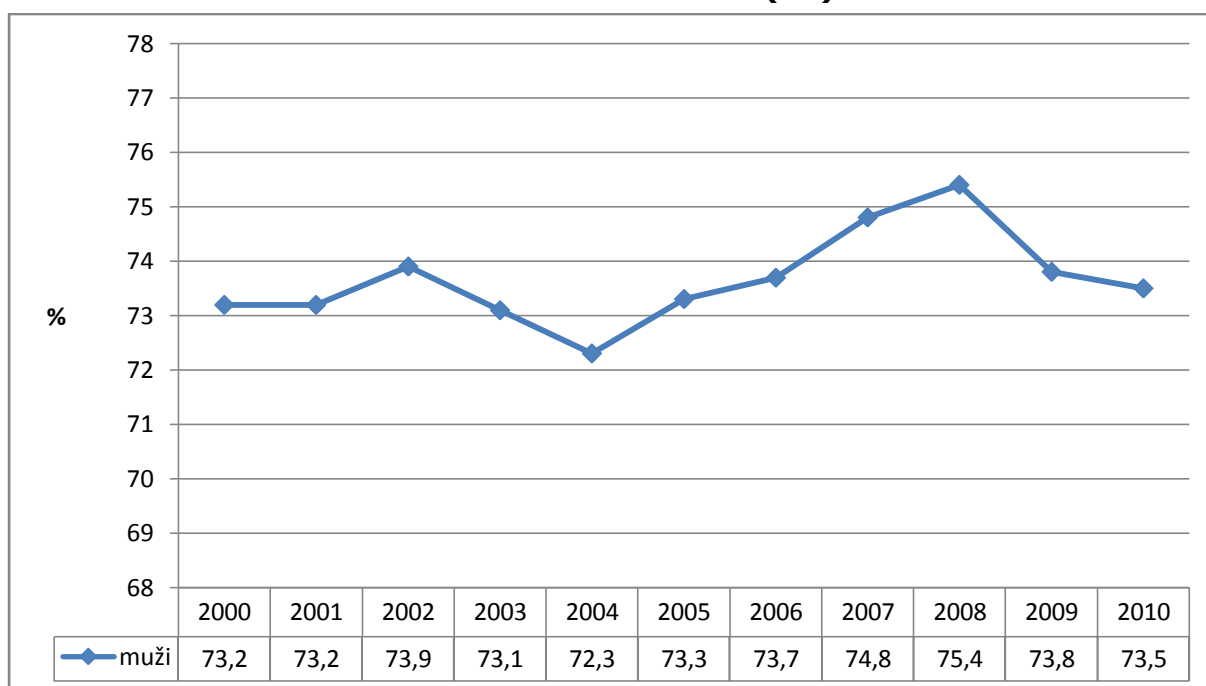
Míra zaměstnanosti mužů se vyvíjela obdobným způsobem jako celková zaměstnanost. Nejnižší míra zaměstnanosti mužů, viz. graf č. 5., byla v roce 2004, kdy klesla na 72,3 %. Nejvyšší pak v roce 2008 kdy dosáhla 75,4 %. Je zjevné, že míra zaměstnanosti mužů je v průměru téměř o 17 p. b. vyšší než zaměstnanost žen. Tuto dichotomii se snaží snížit některé nástroje směřující do oblasti trhu práce.

---

⁷¹ Snížení sazby z 3,3 % na 2,3 %.

Hospodářská krize vedla ke snižování zaměstnanosti mužů zejména v oborech výroby a zpracování kovů nebo v návazných činnostech, jako je automobilová výroba, logistika aj.

Graf č. 5: Míra zaměstnanosti mužů v ČR (%)

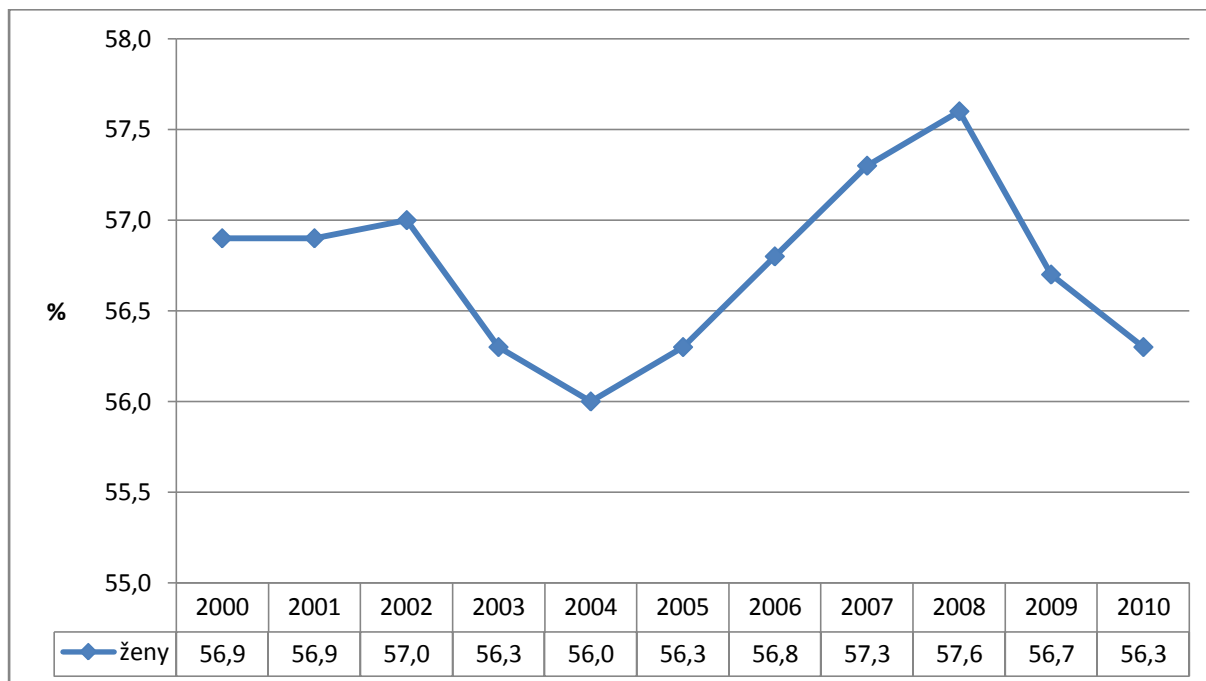
Zdroj: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/refreshTableAction.do?tab=table&plugin=1&pcode=tsiem010&language=en>

Vývoj míry zaměstnanosti žen, vyznačena v grafu č. 6, také kopíruje celkovou míru zaměstnanosti. Je však zřejmé, že vytyčeného cíle, dosáhnout 60% míry zaměstnanosti žen v roce 2010, se nepodařilo, přestože se tomuto cíli přiblížila více než celková míra zaměstnanosti. Hlavním problémem spojeným se zaměstnáváním žen je jejich potencionální odchod na mateřskou dovolenou a neschopnost vykonávat některé fyzicky náročné práce.

Aby ženy na trhu práce nebyly oproti mužům znevýhodňovány⁷² byly realizovány programy na podporu rovných příležitostí.

⁷² A zároveň aby muži nebyli znevýhodňováni vůči ženám.

Graf č. 6: Míra zaměstnanosti žen v ČR (%)

Zdroj: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/refreshTableAction.do?tab=table&plugin=1&pcode=tsiem010&language=en>

- **Rovné příležitosti**

Jedná se o princip zakazující jakoukoliv diskriminaci na základě národnosti a pohlaví. Podporuje rovné odměňování mužů a žen.⁷³

Například OP Lidské zdroje a zaměstnanosti, financovaný z Evropského sociálního fondu (ESF), se zaměřuje na eliminaci znevýhodněného postavení žen na trhu práce.

Zaměřuje se na osvětu a propagaci principu rovných příležitostí, zlepšení přístupu žen ke vzdělávání a zaměstnání, zvýšení účasti žen v podnikání a motivaci zaměstnavatelů využívat nové formy zaměstnání.⁷⁴

⁷³ Obsaženo v zakládajících dokumentech Evropského společenství, v Amsterdamské smlouvě a Chartě základních práv EU.

⁷⁴ Evropský sociální fond. Oblast podpory 3.4 - Rovné příležitosti žen a mužů na trhu práce a sladění pracovního a rodinného života [on-line]. [cit. 2011-04-16]. Dostupný z WWW: <http://www.esfcr.cz/07-13/oplzz/oblast-podpory-3-4-rovne-prilezitosti-zen-a-muzu-na-trhu>.

3.6 Míra zaměstnanosti starších obyvatel

Míra zaměstnanosti starších obyvatel,⁷⁵ znázorněna v grafu č. 7, v letech 2000 až 2008 vykazovala pozitivní vývoj. Během osmi let se zvýšila z 36,3 % na 47,6 %, což je nárůst o více než 11 p. b. Na tento pozitivní vývoj měla vliv především zvýšená doba odchodu do důchodu a také politiky zaměřené na zapojení starších obyvatel na trhu práce, jakož i podpora jejich celoživotního vzdělávání a rekvalifikačních kurzů.

Pozitivní trend byl zaznamenán také ve skladbě zaměstnanosti starších obyvatel. Rozdíl mezi zaměstnaností starších žen a mužů se snížil o 5,8 p. b., z 30,4 % v roce 2000 na 22,9 % v roce 2010. Navíc hospodářská krize se na míře zaměstnanosti starších žen neprojevila negativně, jako tomu bylo u ostatních skupin na trhu práce.

I přes pozitivní trendy v této oblasti se České republice nepodařilo naplnit Lisabonský cíl, který byl stanoven jako 50% zaměstnanost starších obyvatel v roce 2010.

Na českém trhu práce jsou starší pracovníci vnímáni spíše negativně, přestože mohou být pro národní hospodářství velikým, doposud příliš nevyužívaným, potenciálem. Tito lidé mají mnohaleté zkušenosti, přehled v daném oboru a neocenitelnou praxi.

Přesto existují také oblasti, ve kterých jsou starší pracovníci skutečně méně výkonní a zaostávají za svými mladšími kolegy, pomaleji se učí, jsou méně flexibilní a hůře se přizpůsobují.

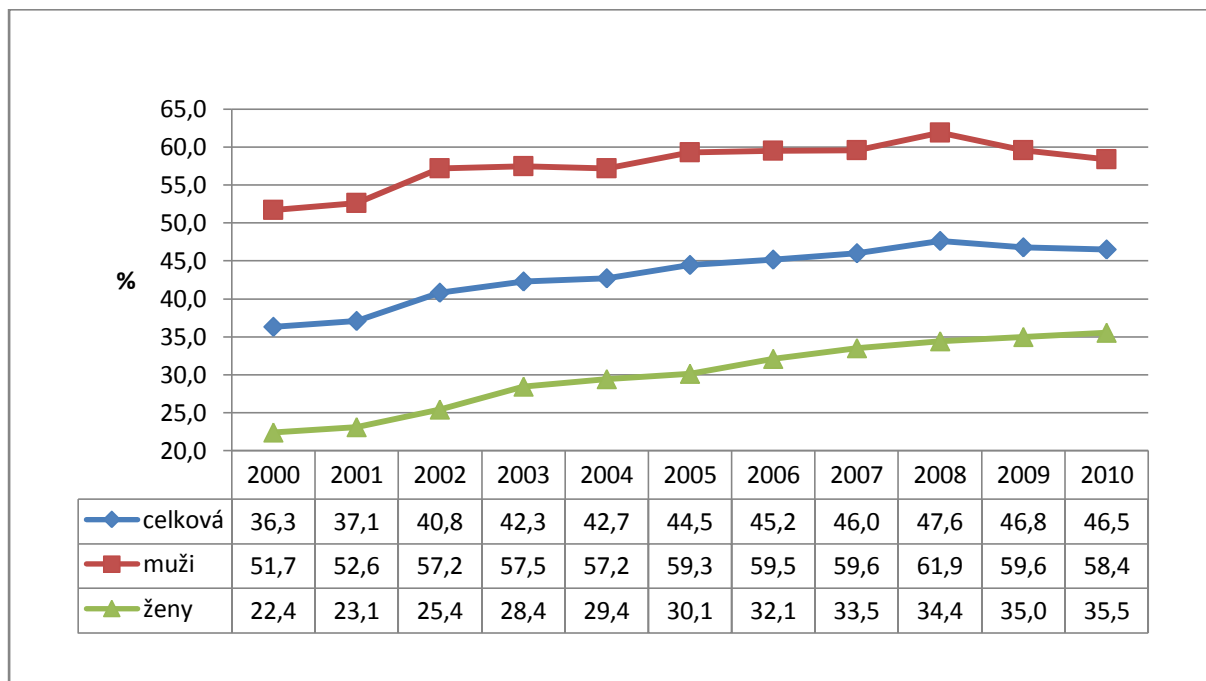
Proto jsou vytvářeny programy, které umožňují starším obyvatelům další vzdělávání a rekvalifikace zlepšující jejich postavení na trhu práce.

Hlavními oblastmi podpory této problémové skupiny jsou práce s informačními technologiemi, výuka jazyků, nové metody řízení atd.

---

⁷⁵ Dle Eurostatu je míra zaměstnanosti starších obyvatel vypočítána jako podíl osob v zaměstnání ve věku 55 až 64 let na celkové populaci stejné věkové skupiny. Ukazatel je založen na šetření pracovních sil EU. Průzkum se týká celé populace žijící v domácnostech a vylučuje ty v kolektivních zařízeních, jako jsou penziony, hotely, koleje a nemocnice. Zaměstnaná populace sestává z osob, které v průběhu referenčního týdne vykonávali práci za mzdu nebo zisk nejméně jednu hodinu; nebo nepracovali, ale měli práci, ve které byli dočasně nepřítomni.

Graf č. 7: Míra zaměstnanosti starších obyvatel v ČR (%)

Zdroj: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&pcode=tsiem020&plugin=1>

• **Zvyšování participace starších osob na trhu práce**

Vzhledem k dosavadnímu trendu stárnutí obyvatelstva,⁷⁶ se kterým se počítá také v budoucnu a které se projevuje jak na území ČR tak celé EU, jsou podnikány kroky vedoucí k eliminaci negativních socioekonomických dopadů s tímto trendem spojených.

Zlepšení postavení starších obyvatel na trhu práce je realizováno prostřednictvím celoživotního vzdělávání a učení, rekvalifikačních kurzů, re-integrace na trhu práce atd.

V březnu 2006 byla zřízena *Rada vlády pro seniory a stárnutí populace*, která se schází minimálně třikrát ročně. Zabývá se otázkami seniorů a stárnutí obyvatelstva, usiluje o vytvoření podmínek pro zdravé, aktivní a důstojné stárnutí a stáří v České republice. Podporuje aktivní zapojení starších osob do ekonomického a sociálního rozvoje společnosti. Složky této Rady jsou organizační součástí Ministerstva práce a sociálních věcí.

⁷⁶ Podíl obyvatel starších 65 let na celkové populaci činí 15,2%.

Velký vliv na zlepšení postavení starších občanů ve společnosti měl *Národní programy přípravy na stárnutí* navržený pro období let 2003 až 2007 a 2008 - 2013. Jedná se o dokumenty usilující o důstojné a bezpečné stárnutí, rovnoprávný a aktivní život seniorů, eliminaci diskriminace na základě věku a sociálního postavení, posilování mezigenerační solidarity, uznání přínosu seniorů rodině i společnosti, podporu postoje tolerance a solidarity.⁷⁷

Velký důraz je kladen na výchovu mladé generace a jim prezentovaného postavení starších obyvatel. Důležité je obeznámit je s tím, že stárnutí je přirozený proces týkající se všech věkových skupin, že staří jsou zdrojem zkušeností a hrají významnou roli jak v rodině, tak ve všech oblastech sociálního života. U mládeže by měla být podporována jejich mezigenerační solidarita a mezigenerační vazby a nediskriminační postoje.

Národní programy přípravy na stárnutí se zabývají problematikou starších obyvatel primárně z hlediska sociálních vazeb, které však sekundárně ovlivňují jejich postavení v ekonomice, zejména na trhu práce.

3.7 Míra nezaměstnanosti v ČR

Míra nezaměstnanosti, znázorněna v grafu č. 8, se vyvíjela v opačném trendu než míra zaměstnanosti. Nejvyšší nezaměstnanost byla zaznamenána v roce 2000, kdy její míra byla téměř 9%. Následný pokles nezaměstnanosti vystřídal její mírný nárůst. Od roku 2004, kdy její hodnota byla 8,3 %, se nezaměstnanost snižovala a během čtyř let klesla na rekordních 4,4 %. Ale již ke konci toho roku začala opět narůstat, a v následujících dvou letech kulminovala. V důsledku hospodářské krize

---

⁷⁷ Ministerstvo práce a sociálních věcí. Národní program přípravy na stárnutí na období let 2008 až 2012 [on-line]. [cit. 2011-04-06]. Dostupný z WWW: <http://www.mpsv.cz/cs/2869>.

a hromadnému propuštění zaměstnanců se míra nezaměstnanosti vrátila na hodnotu 7,3 %, které odpovídala situace před osmi lety.

V České republice existují veliké regionální rozdíly v míře nezaměstnanosti. Dlouhodobě nejhorší situace panuje v krajích Ústeckém, Moravskoslezském a Olomouckém. Jejich průměrná míra nezaměstnanosti v referenčním období vykazovala dvouciferných hodnot. Tyto kraje jsou postiženy strukturálními změnami hlavně v důsledku zavírání uhelných dolů. Zdejší pracovníci mají problém zapojit se opětovně na trhu práce a to zejména kvůli nízkému vzdělání a kvalifikaci.

Naopak trvale nejnižší míra nezaměstnanosti byla v referenčním období vysledována v hlavním městě Praze, kde neklesla pod 3% úroveň.

- **Institut veřejné služby**

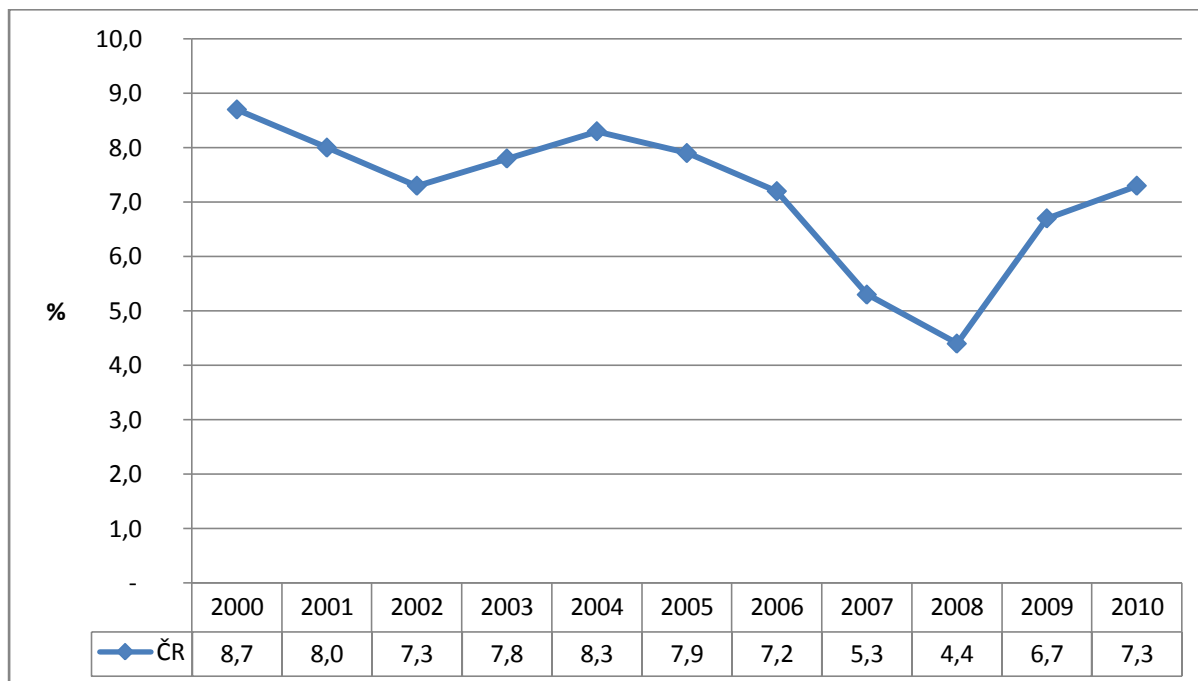
V reakci na hospodářskou krizi byl vytvořen nástroj veřejné služby, který je určen zejména pro osoby dlouhodobě setrvávající v hmotné nouzi. Prostřednictvím práci pro obec (udržování čistoty veřejných prostranství, zlepšování životního prostředí, pomoc v oblasti sociální péče) jsou uchovávány a rozvíjeny jejich pracovní dovednosti a je podporována jejich motivace k aktivnímu přístupu k práci. Za výkon veřejné služby nenáleží osobám v hmotné nouzi odměna, ale zvyšují se jim vyplácené dávky.⁷⁸

---

⁷⁸ Zpráva o plnění Národního programu reforem České republiky 2008 – 2010 [on-line]. 2009-10 [cit. 2011-3-09]. Dostupný z WWW: http://www.mfcr.cz/cps/rde/xchg/mfcr/xsl/eu_narodni_program_reforem_cr.html.

Graf č. 8: Míra nezaměstnanosti v ČR (%)

Zdroj: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/refreshTableAction.do?tab=table&plugin=1&pcode=tsiem110&language=en>

3.8 Hospodářská krize

Nepříznivý vývoj na světových trzích statků a služeb, kterému předcházela krize finanční, se vlivem globalizace a provázaností ekonomik projevil i na hospodářství ČR. Nepříznivé dopady na makroekonomické úrovni se začaly projevovat již ve 3. a zejména pak ve 4. čtvrtletí 2008. Výrazně pokles export, který se na tvorbě HDP ČR podílí až $\frac{3}{4}$. Nízká poptávka po domácím zboží v zahraničí, ale i v tuzemsku, a nízká investiční aktivita se projevila v poklesu zaměstnanosti a nárůstu nezaměstnanosti, jakož i ve snížení počtu volných pracovních míst. Míra nezaměstnanosti, dle Eurostatu, se v roce 2010 zvýšila na 7,3 %, podle ČSÚ to bylo až 9 %.⁷⁹

⁷⁹ Takový to markantní rozdíl vzniká vlivem odhadů z výběrového šetření pracovních sil, které každá instituce provádí jiným způsobem. Navíc údaje za určité skupiny obyvatelstva, zejména za cizí státní příslušníky žijící a pracující na území republiky, jsou statistickým úřadům k dispozici pouze v omezené míře.

„Zaměstnavatelé na snižování poptávky po zboží a službách nejprve reagovali ukončením pracovních poměrů s agenturními zaměstnanci, cizinci, zaměstnanci důchodového věku nebo zaměstnanci na dobu určitou, dále pak zkracováním pracovní doby nebo dočasným vysazením zaměstnanců z práce. Teprve později začali propouštět i kmenové zaměstnance.“⁸⁰

3.9 Hospodářský růst

Poptávka a nabídka na trhu práce reaguje na stávající hospodářskou situaci v zemi, kterou z velké části ovlivňuje HDP, respektive růst HDP.

Pozitivní vliv na hospodářský růst (viz. graf č. 9) mělo přistoupení ČR k EU, zejména vlivem členství v celní unii a přistoupení na Jednotný vnitřní trh umožňující volný pohyb statků, služeb, osob a kapitálu.⁸¹ Tento akt přispěl k růstu zahraničního obchodu a snazšímu obchodování s členskými zeměmi EU. V jeho důsledku vzrostl zahraniční obchod téměř o 25 % a v letech 2005 -2007 meziročně dále rostl v průměru 14 %. Pozitivní vývoj HDP stimulovaný hlavně vývozem⁸² a zahraničními investicemi měl pozitivní dopad na zvyšování zaměstnanosti a poklesu nezaměstnanosti.

Tento pozitivní vývoj byl jen do doby, než v druhé polovině roku 2008 začala projevovat hospodářská krize, která negativně ovlivnila celé české hospodářství. Byl utlumen mezinárodní obchod, snížily se zahraniční investice v důsledku vysoké nejistoty ohledně budoucího makroekonomického vývoje. Začalo klesat také HDP a následně se začala zaměstnanost snižovat a nezaměstnanost růst.⁸³

---

⁸⁰ Zpráva o plnění Národního programu reformy České republiky 2008 – 2010 [on-line]. 2009-10 [cit. 2011-3-09]. Dostupný z WWW: http://www.mfcr.cz/cps/rde/xchg/mfcr/xsl/eu_narodni_program_reform_cr.html.

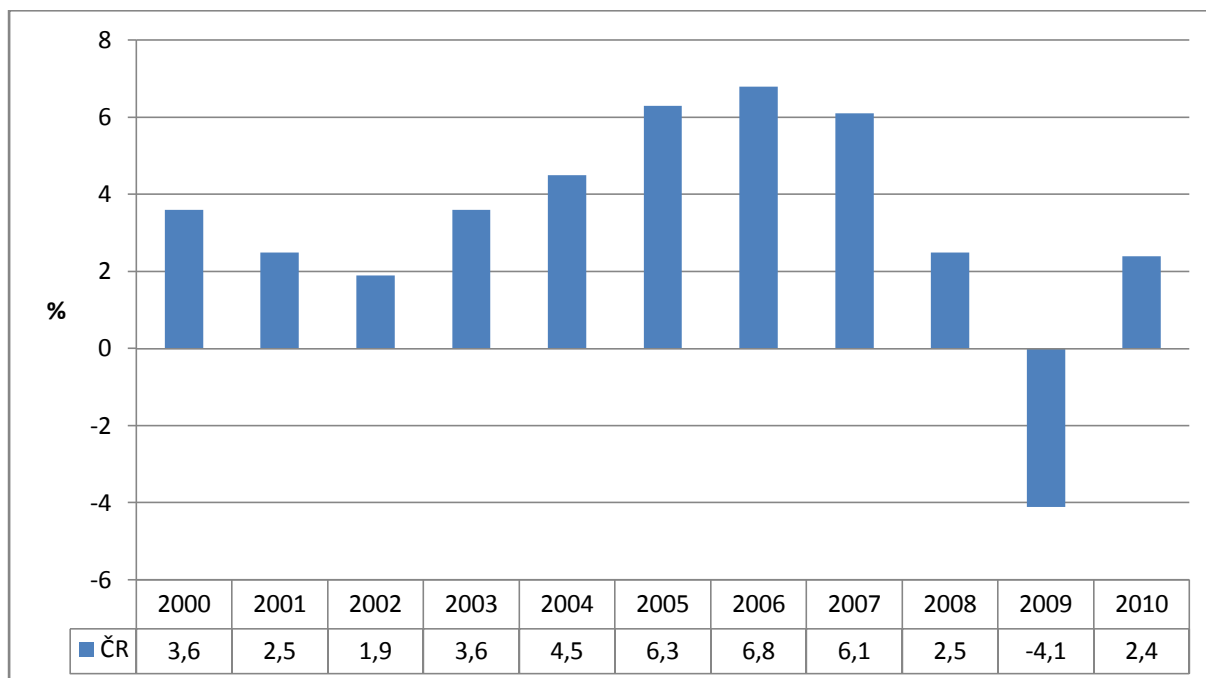
⁸¹ Došlo k odstranění celních bariér, zjednodušila se celní pravidla, byly zrušeny příhraniční kontroly atd.

⁸² V roce 2008 směřovalo 75 % veškerého českého exportu do členských zemí Unie.

⁸³ MAREK, D.; BAUN, M. Česká republika a Evropská unie. 1. vyd. Brno: Barrister & Principal, 2010, 227s. ISBN 978-80-87029-89-3.

Ale již v roce 2010 došlo k relativně vysokému oživení ekonomiky, investiční důvěra se pomalu začala investorům vracet, HDP se začal zvyšovat. V ČR vzrostl na 2,5 % v tomto roce.

Graf č. 9: Růst reálného HDP v ČR (%)

Zdroj: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/graph.do?tab=graph&plugin=1&pcode=tsieb020&language=en&toolbox=data>

3.10 Fondy Evropské unie

Opatření a aktivity směřující k naplnění Lisabonských cílů realizované na národní nebo regionální úrovni, mohly být spolufinancovány ze strukturálních fondů EU. Jejich hlavní náplní je snižování rozdílů mezi odlišnou úrovní ekonomického a sociálního rozvoje jednotlivých regionů v EU. V dokumentech EU se tento proces nazývá „politika hospodářské a sociální soudržnosti“.

Klíčovými finančními nástroji pro dosahování Evropské strategie zaměstnanosti, která je realizována v rámci Lisabonské strategie, jsou Evropský sociální fond (ESF), Evropský fond pro regionální rozvoj (ERDF).

Finanční alokace, cíle a priority pro jednotlivé fondy jsou stanoveny vždy na jedno programovací období, které odpovídá sedmiletému cyklu a které jsou v souladu se základními strategickými dokumenty EU.

Pro léta 2000-2006 byly stanoveny cíle:

Cíl 1 - Podpora rozvoje zaostávajících regionů - regiony s HDP pod hranicí 75 % průměru EU se mohou těšit podpoře udržitelného rozvoje zejména prostřednictvím investic do výroby. Cíl 1 je dosahován za podpory prostředků ze všech čtyř strukturálních fondů. Těmi jsou ERDF, ESF, Evropský zemědělský podpůrný a záruční fond (EAGGF)⁸⁴ a Finanční nástroj na podporu rybolovu (FIFG).⁸⁵

Cíl 2 - Podpora oblastí potýkajících se s restrukturalizací – v rámci tohoto cíle jsou podporovány všechny oblasti, které nespadají pod cíl 1 a které dlouhodobě vykazují vysokou míru nezaměstnanosti, kriminality, špatnou úroveň školství nebo životního prostředí. Cíl 2 je naplňován z prostředků ERDF, ESF, FIFG.

Cíl 3 - Podpora politiky zaměstnanosti a vzdělání - se zaměřuje na snížení nezaměstnanosti prostřednictvím rekvalifikace, vzdělávání a školení. Jediným fondem, který tyto aktivity financuje, je ESF.⁸⁶

Pro následující programovací období 2007-2013 to byly cíle:

Cíl 1 - Konvergence – cíl je zaměřen na urychlení hospodářského a sociálního rozvoje regionů soudržnosti NUTS II, kromě hl. města Prahy.

---

⁸⁴ Podpůrná sekce tohoto fondu je řazena mezi strukturální fondy EU poskytující podporu na modernizaci a zlepšování struktury ekonomických aktivit v zemědělství a na venkově.

⁸⁵ Prostředky z tohoto fondu byly určeny především na rozvoj chovu ryb, modernizaci loďstva, ochranu některých přímořských oblastí, vybavení rybářských přístavů, výrobu a obchod s rybími výrobky nebo podporu výroby.

⁸⁶ Fondy Evropské unie. Regionální politika EU 2004–2006 [on-line]. [cit. 2011-3-09]. Dostupný z WWW: <http://www.strukturalni-fondy.cz/getdoc/fb8656e9-b738-44d4-af43-5c5675e54ac6/Regionalni-politika-EU-2004-2006>.

Realizováno je 8 tématických a 7 regionálních operačních programů, které jsou financovány z ESF, ERDF, Fondu soudržnosti (FS)⁸⁷. Pro Českou republiku byla pro tento cíl vymezena částka 25,88 mld. € (cca 730,00 mld. Kč), což tvoří 96,98% z celkové podpory fondů EU.

Cíl 2 - Regionální konkurenceschopnost a zaměstnanost – podporuje regiony NUTS I a II, které nespadají do cíle „Konvergence“. V ČR je to pouze hl. město Praha. Operačními programy realizovanými v této oblasti jsou OP Praha – Konkurenceschopnost a OP Praha – Adaptabilita. Alokovaná částka pro ČR je 419,09 mil. € (cca 11,73 mld. Kč).

Cíl 3 - Evropská územní spolupráce – se zaměřuje na příhraniční spolupráci regionů na úrovni NUTS III. Pro tuto oblast je realizováno 5 přeshraničních OP, OP Mezuregionální spolupráce, OP Nadnárodní spolupráce a dva síťové OP.⁸⁸

3.11 Evropský sociální fond

Hlavním posláním Evropského sociálního fondu je rozvíjení zaměstnanosti, snižování nezaměstnanosti, podpora sociálního začleňování osob a rovných příležitostí se zaměřením na rozvoj trhu práce a lidských zdrojů.

Pro programovací období 2004-2006 bylo z tohoto fondu pro ČR vyčleněno 456,98 mil. €. Pro následující programovací období 2007-2013 to bylo již 3,8 mld. €.

Hlavními cíli ESF jsou:

- pomoc nezaměstnaným lidem při vstupu na trh práce,

---

⁸⁷ Není strukturálním fondem. Slouží k financování velikých investičních projektů směřujících do oblasti dopravní infrastruktury (dálnice, železnice, vodní doprava, letecké dopravy apod.).

⁸⁸ Lesy české republiky. Nové programové období 2007-2013 [on-line]. [cit. 2011-04-12]. Dostupný z WWW: www.lesy.cz/cs/.../nove-programove-obdobi-2007-2013.pdf

- rovné příležitosti pro všechny při vstupu na trh práce,
- sociální začleňování,
- celoživotní vzdělávání,
- rozvoj kvalifikované a přizpůsobivé pracovní síly,
- zavádění moderních způsobů organizace práce a podnikání,
- zlepšení přístupu a účasti žen na trhu práce,
- boj se všemi formami diskriminace a nerovnostmi souvisejícími s trhem práce.⁸⁹

V programovém období 2004-2006 čerpala ČR finanční prostředky z tohoto fondu v rámci programů:

OP Rozvoj lidských zdrojů (OP RLZ) - Globálním cílem operačního programu Rozvoj lidských zdrojů bylo dosažení vysoké a stabilní úrovně zaměstnanosti založené na kvalifikované a flexibilní pracovní síle, integraci sociálně vyloučených skupin obyvatelstva a konkurenceschopnosti podniků při respektování principů udržitelného rozvoje. V rámci tohoto programu bylo podpořeno 46 515 klientů, 27 783 účastníků kurzů a tvorba 1 597 pracovních míst. Řídícím orgánem tohoto programu je Ministerstvo práce a sociálních věcí.⁹⁰

Jednotný programový dokument pro Cíl 3 (JPD 3) – program byl určen pouze pro hlavní město Prahu, s celkovou alokací 117,6 mil. €, přičemž 50 % jde z ESF, zbylých 50 % ze státního rozpočtu ČR a rozpočtu hl. města Prahy. Zaměření programu bylo na podporu efektivního trhu práce založeného na kvalifikované pracovní síle, konkurenceschopnosti zaměstnavatelů, využití výzkumně-vývojového potenciálu regionu, sociální

---

⁸⁹ Evropský sociální fond v ČR. Jednotný programový dokument pro Cíl 3 (JPD 3) [on-line]. [cit. 2011-04-12]. Dostupný z WWW: <http://www.esfcr.cz/04-06/jpd3>.

⁹⁰ Evropský sociální fond v ČR. OP Rozvoj lidských zdrojů (OP RLZ) [on-line]. [cit. 2011-04-12]. Dostupný z WWW: <http://www.esfcr.cz/04-06/oprlz>.

integraci ohrožených skupin a rovnosti příležitostí při respektování zásad udržitelného rozvoje.

Iniciativa Společenství CIP EQUAL – cílem této iniciativy bylo vyvinutí a prosazování nástrojů, které mají podporovat znevýhodněné skupiny obyvatel, které se střetávají s diskriminací či nerovným zacházením, a to buď v zaměstnání nebo při jeho hledání. Činila tak na základě mezinárodní spolupráce při vývoji a prosazování nových nástrojů sloužících k omezování diskriminace a nerovného zacházení na trhu práce. V období 2004-2006 bylo podpořeno 74 projektů v celkové hodnotě 43,9 mil. €. Tato iniciativa směřuje na podporu na cíle 1 a 3.

Společný regionální operační program (SROP) – náplní tohoto souhrnného dokumentu je podpora ekonomických aktivit, především tvorba pracovních míst na regionální i místní úrovni, zlepšování kvality infrastruktury a životního prostředí. Také podporuje všeobecný rozvoj lidských zdrojů a napomáhá prohlubování sociální integrace, čímž napomáhá dosahovat trvalého hospodářského růstu a růstu kvality života obyvatel v regionu. Je určen pro všechny regiony soudržnosti ČR, kromě hl. města Prahy, v rámci cíle *Konvergence*.⁹¹

V následujícím programovém období 2007-2013 byl počet programů financovaných z ESF snížen na tři, jsou to:

OP Lidské zdroje a zaměstnanost – tento program se zaměřuje na posilování adaptability, podporu aktivní politiky trhu práce, snazší sociální integraci a dodržování principu rovných příležitostí. Dále pak podporuje zefektivnění veřejné správy a veřejné služby, napomáhá mezinárodní spolupráci a zajišťuje technickou pomoc. Pro tento program

---

⁹¹ Fondy Evropské unie. Regionální politika EU 2004–2006 [on-line]. [cit. 2011-3-09]. Dostupný z WWW: <http://www.strukturalni-fondy.cz/getdoc/fb8656e9-b738-44d4-af43-5c5675e54ac6/Regionalni-politika-EU-2004-2006>.

bylo z ESF vyčleněno 1,84 mld. €. ⁹² Program je realizován na úrovni cílu Společenství 1 a 2.

OP Vzdělávání pro konkurenceschopnost (OP VK) – program se zaměřuje na rozvoj lidských zdrojů prostřednictvím vzdělávání, podpory celoživotního učení, podpory výzkumu, vývoje a inovací. Jednotlivé projekty směřující k těmto cílům jsou financovány z ESF z 85%, zbylých 15 % pak ze státního rozpočtu ČR. Řídícím orgánem je Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy ČR.

OP Praha – Adaptabilita (OPPA) – tento program spadá do cíle 2, mohl být realizován pouze na území hlavního města Prahy. Zaměřuje se na posilování adaptability a výkonnost lidských zdrojů, na zlepšení přístupu k zaměstnání všem občanům. Řídícím orgánem je magistrát hl. města Prahy. ⁹³

3.12 Evropský fond pro regionální rozvoj

Prostřednictvím ERDF je v rámci politiky hospodářské a sociální soudržnosti poskytována cílená pomoc regionům, jejichž rozvoj zaostává za evropským průměrem. Myslí se tím regiony, jejichž HDP na obyvatele je nižší než 75 % průměru HDP EU. V případě České republiky se v rámci cíle "Konvergence" jedná o všechny regiony mimo oblast hlavního města Prahy.

Z ERDF jsou podporovány aktivity, jejichž cílem je zlepšit podmínky pro hospodářský růst, zvýšit zaměstnanost, podporovat podnikání, především rozvojem malých a středních podniků. Dále se zaměřuje na cestovní ruch, kulturu, spolupráci mezi městy a venkovem, přeshraniční spolupráci, ochranu životního prostředí a další.

---

⁹³ Fondy Evropské unie. Programy 2007–2013 [on-line]. [cit. 2011-3-14]. Dostupný z WWW: <http://www.strukturalni-fondy.cz/Programy-2007-2013>.

Pro programovací období 2004-2006 mohly být aktivity směřující k plnění cíle 1 (Podpora zaostávajících regionů) spolufinancovány z tohoto fondu ve výši až 75%. Pro cíl 2 (Podpora oblastí potýkajících se s restrukturalizací) se spolufinancování snížilo na 50 %. Operační programy, které byly v tomto období financovány z tohoto fondu jsou OP Infrastruktura, OP průmysl a podnikání.

Programy pro programovací období 2007-2013:

Operační program Podnikání a inovace - Navazuje na OP průmysl a podnikání z let 2000-2006. Je zaměřen na podporu rozvoje podnikatelského prostředí, vznik nových a rozvoj stávajících firem, zkvalitnění služeb pro podnikání a navazování spolupráce mezi podniky a vědeckovýzkumnými institucemi. Tyto aktivity nesporně přispívají k tvorbě nových a více kvalitních pracovních míst. Z fondů EU je pro něj vyčleněno 3,04 mld. €.

Integrovaný operační program – je zaměřen na zlepšování služeb zaměstnanosti, posilování veřejné správy, veřejných a navazujících služeb s cílem zvýšit kvalitu života obyvatel a atraktivitu ČR pro investory.⁹⁴

3.13 Přínosy fondů EU

Přistoupení ČR k EU mělo díky finanční alokaci z těchto fondů možnost pozitivně ovlivňovat situaci na trhu práce.

Na straně nabídky to bylo zvyšování kvalifikace, rozvoj znalostí, větší míra informovanosti atd. Tyto aktivity spadají většinou pod neinvestiční projekty.

Naopak investiční projekty stimulují poptávku po práci, která je realizována prostřednictvím podpory tvorby více a lépe ohodnocených

---

⁹⁴ Fondy Evropské unie. Programy 2007–2013 [on-line]. [cit. 2011-3-14]. Dostupný z WWW: <http://www.strukturalni-fondy.cz/Programy-2007-2013>.

pracovních míst, spolupráce mezi firmami a vědeckotechnickými institucemi a vzdělávacími centry.

Příliv peněz z EU v rámci strukturálních fondů je pro členské země (zejména ty „nové“) nesporným přínosem. V oblastech, kde si země samy nevystačí se svými finančními zdroji, mohou využít unijních prostředků.

4 Komparace trhu práce v ČR se zeměmi EU

V této kapitole bude komparován vývoj na českém trhu práce se členskými zeměmi Unie. Vybrány byly Slovensko, Polsko a Maďarsko. Důvodem pro zvolení těchto zemí je jejich společný historický vývoj v oblasti hospodářské i politické, stejná geografická poloha Střední Evropy, a v neposlední řadě také, společné kulturní a náboženské hodnoty.

Tyto ekonomiky musely čelit podobným výzvám, kterými byli transformace hospodářství z centrálně plánovaného na tržní, liberalizace obchodu a služeb, otevření se zahraničním investorům, restrukturalizace jednotlivých sektorů.

Spolupráce mezi zeměmi sahá daleko do historie,⁹⁵ ale teprve 15. února 1991 se tyto státy staly zakládajícími členy mezinárodního seskupení Visegrádská čtyřka.⁹⁶ Do vyšší a ucelenější formy integrace se země V4 zapojili 1. 5. 2004, kdy se staly členskými zeměmi EU.⁹⁷ Zde jejich spolupráce, v rámci V4, měla i nadále své místo, zejména v oblasti kultury, vzdělávání, vědy a výměny informací.⁹⁸

4.1 Vývoj na trhu práce na Slovensku

Slovensko je parlamentní republikou se stabilní ekonomikou. Vzniklo rozdělením ČSFR dne 1. ledna 1993. Jeho rozloha je 49 035 km² a počet obyvatel činí 5 424 tisíc, z toho národnosti slovenské je 85,8 %, maďarské 9,7 %, romské 1,7 % a české 0,8 %. Slovensko je členskou zemí v těchto organizacích: Evropská banka pro regionální rozvoj (EBRD), Mezinárodní

---

⁹⁵ První významnou událostí, již ve 13. stol., bylo setkání králů českého, polského a maďarského, kdy spolu rokovali o otázkách politické a hospodářské spolupráce.

⁹⁶ V4 vznikla až po rozdělení na Česko a Slovensko z tehdejší Československé federativní republiky (ČSFR) dne 1. ledna 1993. Do té doby spolupráce fungovala v rámci Visegrádské trojky (ČSFR, Polsko, Maďarsko).

⁹⁷ Se vstupem zemí do EU jejich členství ve V4 nezaniká, ale už nehraje tak důležitou roli jako před jejich vstupem do Unie.

⁹⁸ Visegrad Group [online]. 2011-04-19 [cit. 2011-01-03]. Historie V4. Dostupné z WWW: http://www.visegradgroup.eu/main.php?folderID=10_13.

banka pro obnovu a rozvoj (IBRD), Mezinárodní měnový fond (MMF), Severoatlantická aliance (NATO), Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě (OBSE), Organizace spojených národů (OSN), WTO. Od 1. května 2004 je Slovensko členem EU a od 1. ledna 2009 se její integrace ještě prohloubila přijetím společné měny eura.⁹⁹ Významné ukazatele vztahující se k trhu práce znázorňuje tabulka č. 1.

Tabulka č. 1: Makroekonomické ukazatele trhu práce na Slovensku

Ukazatel (%)	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Míra zaměstnanosti	56,8	56,8	56,8	57,7	57,0	57,7	59,4	60,7	62,3	60,2	58,8
Míra zaměstnanosti žen	51,5	51,8	51,4	52,2	50,9	50,9	51,9	53,0	54,6	52,8	52,3
Míra zaměst. starších osob	21,3	22,4	22,8	24,6	26,8	30,3	33,1	35,6	39,2	39,5	40,5
Míra nezaměstnanosti	18,8	19,3	18,7	17,6	18,2	16,3	13,4	11,1	9,5	12,1	14,4
Růst reálného HDP	1,4	3,5	4,6	4,8	5,1	6,7	8,5	10,5	5,8	-4,8	4,0

Zdroj: Eurostat; vlastní úprava

Míra zaměstnanosti na Slovensku rostla od roku 2002 a nejvyšší byla v roce 2008, kdy dosáhla 62,3 %. V následujících dvou letech poklesla vlivem recese o 3,5 p. b. Je zřejmé, že Lisabonské cíle stanovené pro tuto oblast pro rok 2010 nebyly zcela určitě naplněny. K jejich dosažení by se míra zaměstnanosti musela zvýšit o více než 12 p. b.

Míra zaměstnanosti žen se od roku 2000 do roku 2010 zvýšila pouze o 0,8 p. b. Přestože v roce 2008 dosáhla téměř 55 %, v následujících dvou letech klesala, až na 52,3 %. Její úroveň z pohledu Lisabonské strategie je značně neuspokojivá. K dosažení stanoveného cíle by míra zaměstnanosti žen musela stoupnout o téměř 8 p. b.

Starší obyvatelé jsou na Slovensku jednou z nejvíce rizikových skupin obyvatelstva. Jejich zapojení do aktivního ekonomického života je dlouhodobě na nízké úrovni. Zároveň se jedná o skupinu osob, jejichž míra zaměstnanosti zaznamenala výrazný nárůst. Zatímco v roce 2000 bylo zaměstnáno pouze 21,3 %, v roce 2006 to bylo o více než 11 p. b.

⁹⁹ Euroskop. Základní informace o teritoriu [on-line]. 2010-02-15 [cit. 2011-3-09]. Dostupný z WWW: http://www.euroskop.cz/450/sekce/zakl_adni_informace/

více. Nejvíce osob v této věkové kategorii bylo zaměstnáno v roce 2010, jejich míra zaměstnanosti dosáhla 40,5 %. Pro dosažení Lisabonského cíle pro míru zaměstnanosti starších osob chybělo necelých 10 p. b.

Slovensko se dlouhodobě potýká s vysokou nezaměstnaností, která je ještě umocněna regionálními rozdíly. V letech 2000-2004 dosahovala míra nezaměstnanosti v průměru 18,5%. Od roku 2005 pak její míra klesala a za čtyři roky se snížila téměř na polovinu. Jenže s příchozí recesí se nezaměstnanost opět zvýšila a to na více než 14 % v roce 2010.

Na pozitivní vývoj nezaměstnanosti měly hlavně:

- tvorba nových pracovních míst díky domácímu, ale hlavně zahraničnímu kapitálu,
- reformovaný sociální systém¹⁰⁰ minimalizující zneužívání sociálních dávek, což mělo za následek zvyšování motivaci lidí hledat si práci,
- zefektivnění fungování trhů práce a to jak na straně nabídky tak na straně poptávky po práci,
- podpora klíčových aktivit agenturou pro rozvoj investic a obchodu SARIO,¹⁰¹ které se snaží zvyšovat zaměstnanost a snižovat regionální rozdíly,
- podpora ze strukturálních fondů EU.

Relativně vysoké tempa růstu reálného HDP na Slovensku, které bylo jedno z největších v zemích EU, měly značně pozitivní dopady na snižování míry nezaměstnanosti, přestože míra zaměstnanosti výrazně nerostla.¹⁰²

---

¹⁰⁰ Fungující od roku 2005.

¹⁰¹ Jedná se o příspěvkovou organizaci Ministerstva hospodářství SR, která je financována ze státního rozpočtu.

¹⁰² Důvodem byl nárůst počtu ekonomicky aktivního obyvatelstva.

4.2 Vývoj na trhu práce v Polsku

Polsko je parlamentní republikou s tržní ekonomikou a demokratickým systémem, s rozlohou 312 685 km² je největší zemí V4. Počet obyvatel činí 38 163 tisíc¹⁰³, z toho 96,7 % tvoří Poláci, 0,4 % Němci a 0,2 % Ukrajinci. Polsko je členem mnoha mezinárodních organizací např. MMF, NATO, OBSE, OSN, WTO a zejména tedy EU. Hlavní makroekonomické ukazatele vztahující se k trhu práce jsou znázorněny v tabulce č. 2.

Tabulka č. 2: Makroekonomické ukazatele trhu práce v Polsku

Ukazatel (%)	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Míra zaměstnanosti	55,0	53,4	51,5	51,2	51,7	52,8	54,5	57,0	59,2	59,3	59,3
Míra zaměstnanosti žen	48,9	47,7	46,2	46,0	46,2	46,8	48,2	50,6	52,4	52,8	53,0
Míra zaměst. starších osob	28,4	27,4	26,1	26,9	26,2	27,2	28,1	29,7	31,6	32,3	34,0
Míra nezaměstnanosti	16,1	18,3	20,1	19,7	19,1	17,8	13,9	9,6	7,1	8,2	9,6
Růst reálného HDP	4,3	1,2	1,4	3,9	5,3	3,6	6,2	6,9	5,1	1,7	3,8

Zdroj: Eurostat; vlastní úprava

Míra zaměstnanosti v letech 2000-2004 klesala z 55 % na 51,7 %. Ke konci roku 2004 nastal obrat a došlo k růstu zaměstnanosti. Nejvyšší její míra byla zaznamenána v roce 2009 a 2010, kdy vzrostla na 59,3 %. Ani příznivý vývoj v posledních pěti letech nevedl k naplnění Lisabonského cíle. K 70-ti procentní míře zaměstnanosti scházelo více než 10 p. b.

Míra zaměstnanosti žen, jako dílčí segment celkové míry zaměstnanosti, se vyvíjel obdobně. A přestože rozdíl mezi vytyčeným cílem a hodnotami v roce 2010 byl menší než u celkové míry zaměstnanosti, cílené úrovně nebylo dosaženo, ani přes nárůst zaměstnanosti žen v období recese.

Starší osoby se na celkové zaměstnanosti podílely nízkou měrou. Vývoj byl nerovnoměrný, a nad hodnoty 30 % se dostaly pouze v letech 2008, 2009 a 2010.

---

¹⁰³ Předpověď na rok 2010.

Nejvyšší míra nezaměstnanosti byla naměřena v roce 2002, kdy překročila 20% hranici. Naopak nejnižších hodnot bylo zaznamenáno v roce 2008, období počínající recese, kdy bylo bez práce „pouhých“ 7,1 % ekonomicky aktivního obyvatelstva. S příchodem hospodářské krize však nezaměstnanost začala opět narůstat. Výrazným jevem polského trhu práce je relativně neměnná, ba dokonce mírně rostoucí, míra zaměstnanosti v letech 2009 a 2010, kdy se vrcholila hospodská krize.

4.3 Vývoj na trhu práce v Maďarsku

Maďarsko je parlamentní republikou s demokratickým systémem a tržním hospodářstvím. Jeho rozloha je 93 030 km² a je druhou největší zemí V4. Počet obyvatel je 10 031 tisíc,¹⁰⁴ z toho 55,6 % je ekonomicky aktivní. 96,9 % obyvatel tvoří Maďaři a 3,1 % ostatní národnosti. Maďarsko je členem těchto mezinárodních organizací EBRD, IBRD, MMF, NATO, OECD, OBSE, OSN, Rada Evropy, WTO, EU. Základní makroekonomické ukazatele vztahující se k trhu práce znázorňuje tabulka č. 3.¹⁰⁵

Tabulka č. 3: Makroekonomické ukazatele trhu práce v Maďarsku

Ukazatel (%)	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Míra zaměstnanosti	56,3	56,2	56,2	57,0	56,8	56,9	57,3	57,3	56,7	55,4	55,4
Míra zaměstnanosti žen	49,7	49,8	49,8	50,9	50,7	51,0	51,1	50,9	50,6	49,9	50,6
Míra zaměst. starších osob	22,2	23,5	25,6	28,9	31,1	33,0	33,6	33,1	31,4	32,8	34,4
Míra nezaměstnanosti	6,4	5,7	5,8	5,9	6,1	7,2	7,5	7,4	7,8	10,1	11,2
Růst reálného HDP	4,9	3,8	4,1	4,0	4,5	3,2	3,6	0,8	0,8	-6,7	1,2

Zdroj: Eurostat; vlastní úprava

Míra zaměstnanosti v Maďarsku ve sledovaném období nevykazovala vyžranějších změn, pohybovala se od 55,4 % do 57,3 %. Nízká fluktuace

¹⁰⁴ Data se vztahují k 1. 1. 2010.

¹⁰⁵ Euroskop. Základní informace o teritoriu [on-line]. 2010-02-15 [cit. 2011-3-09]. Dostupný z WWW: http://www.euroskop.cz/450/sekce/zakl_adni_informace/

je příznivým jevem v ekonomice, nicméně její míra je na nízké úrovni. Velikým problémem maďarské ekonomiky jsou strukturální změny, kterým se nabídková strana práce ještě nestačila, i po tolika letech, přizpůsobit. Podíl zaměstnanosti na jednotlivých sektorech je následující: terciární sektor 63 %, sekundární 32 % a primární 5 %.¹⁰⁶

Míra zaměstnanosti žen také výrazně nekolidovala, držela se kolem 50 %. Při porovnání situace z let 2000 a 2010, lze konstatovat, že během deseti let se míra zaměstnanosti žen zvýšila o necelého 1 procentuelního bodu.

Oproti tomu míra zaměstnanosti starších pracovníků zaznamenala výraznější nárůst. Přestože její míra je relativně nízká, došlo během desíti let k jejímu nárůstu o více než 12 p. b., z 22,2 % v roce 2000 na 34,4 % v roce 2010. Přesto Lisabonských cílů stanovených pro oblast trhu práce Maďarsko nedosahuje „ani zdaleka“.

Míra nezaměstnanosti se v Maďarsku vyvíjela nerovnoměrně. Zatímco v letech 2000-2004 byla relativně stabilní a pohybovala se kolem 6% hranice, v letech 2006-2008 už to bylo kolem 7 %. V následujících letech dvou letech její míra výrazně vzrostla. Nejvyšší historická hranice byla v roce 2010, kdy míra nezaměstnanosti překročila 11% hranici. Ekonomická krize, která zasáhla velkou část světové ekonomiky, měla na Maďarsko značný dopad.

Krize se projevila také ve výkonnosti celé ekonomiky, zejména v roce 2009, kdy došlo k zápornému růstu a to nevídanými téměř 7 procenty. Došlo tak k velikému šoku, který následoval po relativně vysokých a stabilních růstech reálného HDP v letech 2000-2006. To vystřídalo oslabení v následujících dvou letech, kdy meziroční míra růstu nedosahovala ani 1 %.

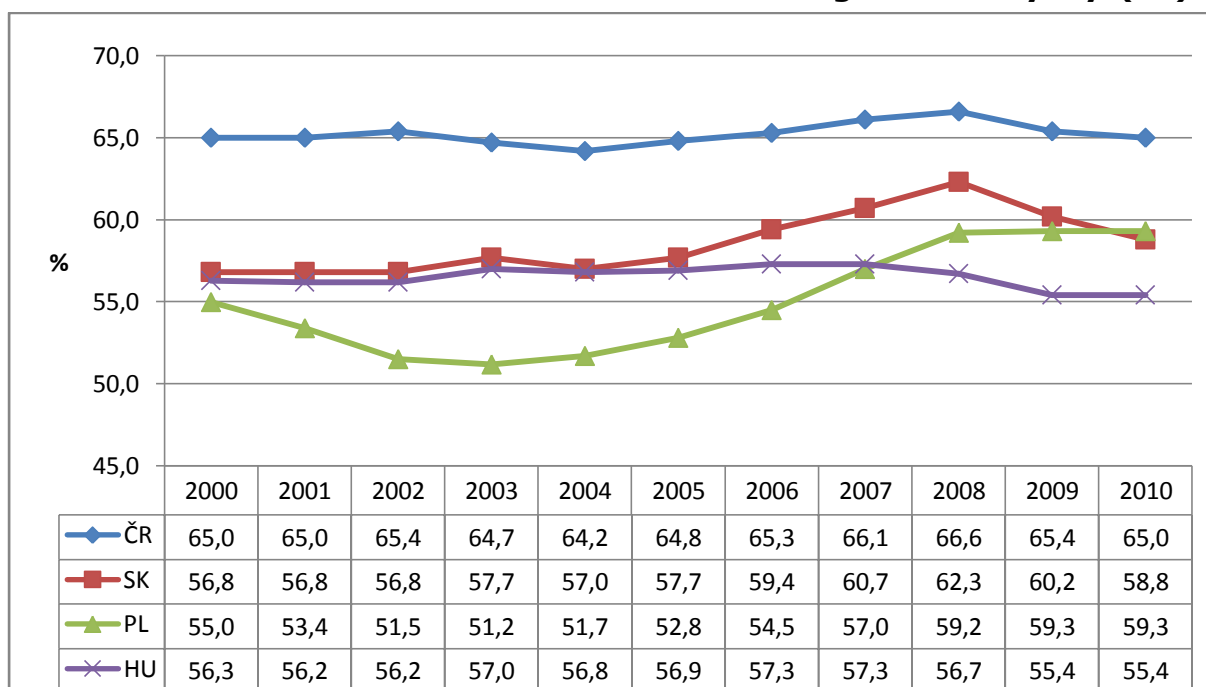
¹⁰⁶ Vztaheno k roku 2008. Zdroj OECD Labour Force Statistics.

4.4 Komparace vývoje trhů práce v zemích V4

Nyní budou sledovány makroekonomické ukazatele vztahující se k trhu práce v zemích Visegrádské skupiny a to v letech 2000 až 2010. Jednotlivé údaje jsou vyjádřeny v relativních hodnotách, aby mohlo dojít ke srovnání mezi jednotlivými zeměmi. Absolutní data by poskytla přesnější pohled na danou problematiku, nicméně by nemohla sloužit ke komparaci z důvodu rozdílného počtu obyvatelstva, rozdílné míry využití výrobních faktorů, geografických, historických a jiných podmínek daných ekonomik.

Graf č. 10: Míra zaměstnanosti v zemích Visegrádské čtyřky (%)

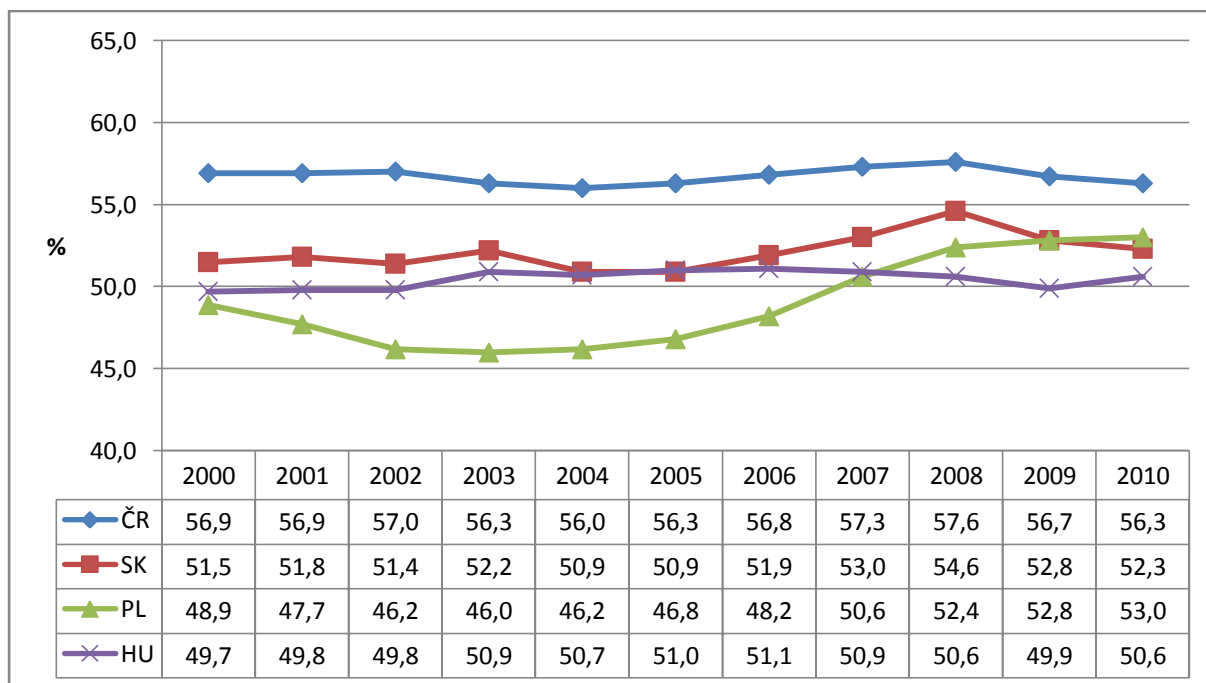

Zdroj: Eurostat; vlastní úprava

Česká republika, dle grafu č. 10, je v celém referenčním období zemí s nejvyšší mírou zaměstnanosti a to navíc s výrazným náskokem. Téměř ve všech letech míra zaměstnanosti byla vyšší minimálně o 4,3 p. b. v roce 2008 oproti Slovensku a maximálně o 9,2 p. b. oproti Polsku v roce 2002. Země s permanentně druhou nejvyšší mírou zaměstnanosti V4 je

Slovensko. V letech 2000-2007 na tom bylo „nejhůře“ Polsko, které však zaznamenalo relativně vysoký nárůst zaměstnanosti v posledních letech a předběhlo tak Maďarsko v roce 2008, 2009 a 2010. Ve všech zemích se ke konci roku 2008 začala projevovat nastupující recese a míra zaměstnanosti začala klesat. Výjimkou bylo Polsko, které zřejmě díky velkému počtu domácí koupěschopné poptávky, není tolik závislé na vývoji na světových trzích.

Graf č. 11: Míra zaměstnanosti žen v zemích Visegrádské čtyřky (%)

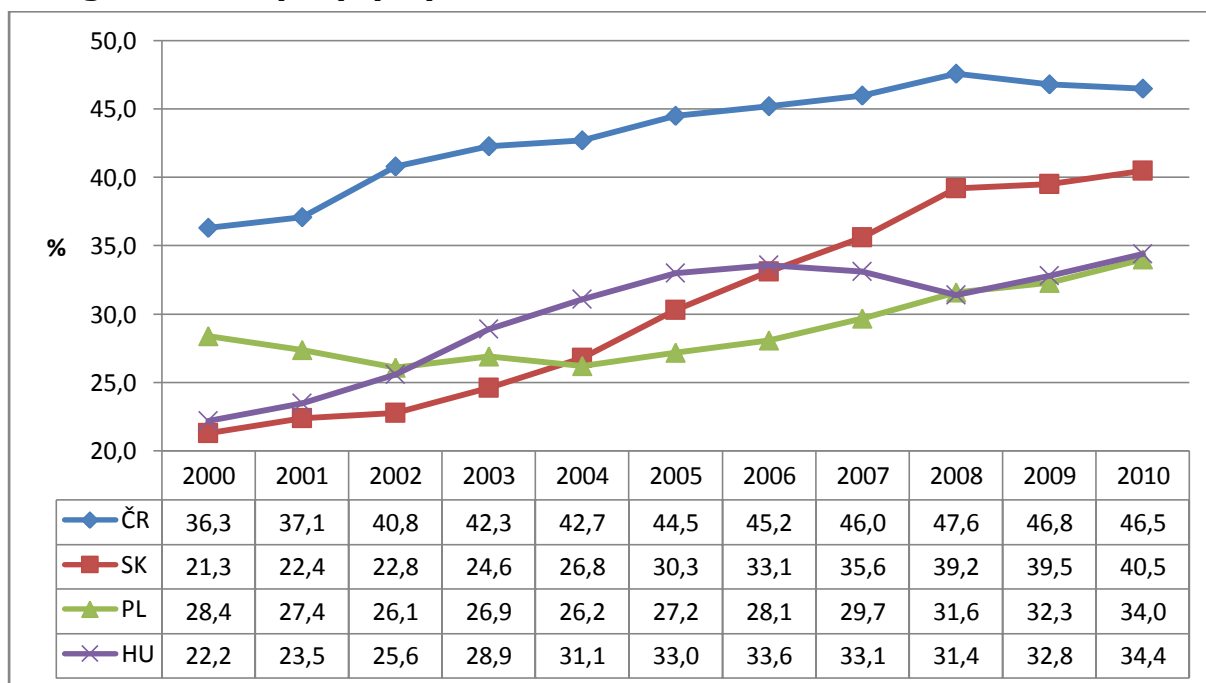

Zdroj: Eurostat; vlastní úprava

Přestože k nárůstu míry zaměstnanosti žen v České republice ve sledovaném období nedošlo, Česká republika opět „na prvním místě“ v této oblasti v porovnání s ostatními zeměmi V4. Oproti tomu Polsko, které bylo v letech 2000 až 2006 zemí s nejnižší sledovanou mírou, zaznamenalo v posledních letech výraznou dynamiku růstu v zaměstnanosti žen a 2008 „předběhlo“ Maďarsko a o dva roky později také Slovensko. To bylo téměř ve všech letech zemí s druhými nejlepšími

výsledky v této oblasti. Zejména v Polsku a na Slovensku princip rovných příležitostí sehrál významnou roli při zapojování žen do pracovního procesu. I přes některé příznivé trendy však Lisabonská strategie opět nedosáhla svého vytyčeného cíle.

Graf č. 12: Míra zaměstnanosti starších osob v zemích Visegrádské čtyřky (%)

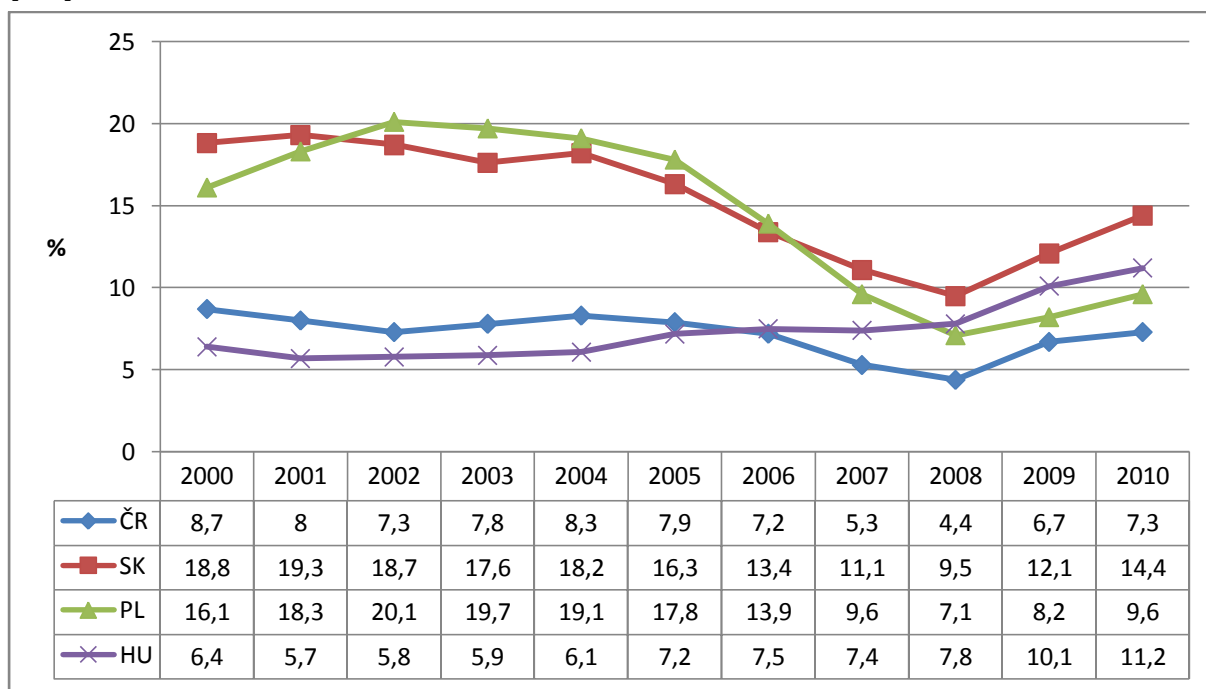

Zdroj: Eurostat; vlastní úprava

Přestože starší osoby jsou na trhu práce považovány za nejrizikovější skupinu obyvatelstva, která nejsnadněji podléhá negativním vlivům, byla jejich participace provázena pozitivními trendy. Ve všech zemích a napříč téměř celým časovým spektrem docházelo k růstu míry zaměstnanosti starších osob. Nejvyšších hodnot vykazovala opět Česká republika, nejdynamičtějších změn se „dočkalo“ Slovensko. Zatímco v roce 2000 byla jeho sledovaná míra zaměstnanosti nejnižší, v roce 2004 „předběhlo“ Polsko a v roce 2006 také Maďarsko. Vstup zemí V4 do EU a jejich zapojení se do LS se projevilo také v této oblasti, neboť od roku 2005, kdy začaly jednotlivé kroky vedoucí k posilování postavení starších osob na trhu práce, vstupovat v platnost, míra zaměstnanosti rostla nejvíce. Na Slovensku, v Maďarsku a Polsku jejich míra rostla i v období

recese. Nicméně vytyčených cílů Lisabonské strategie nedosáhla ani jedna sledovaná země.

Graf č. 13: Míra nezaměstnanosti v zemích Visegrádské čtyřky (%)

Zdroj: Eurostat; vlastní úprava

Míra nezaměstnanosti se vyvíjela ve sledovaném období s jistými trendy. Jedním z nich bylo rozdělení zemí do dvou skupin: Česká republika spolu s Maďarskem udržovala svou nezaměstnanost v letech 2000-2008 pod 8 % hranicí. Zatímco Slovensko a Polsko v 2000-2005 měly míru nezaměstnanosti značně vyšší, téměř 20%. Ale v následujících letech její míra v obou zemích klesala a v roce 2008 se dostaly na úroveň Maďarska. Jenže hospodářská krize se projevila ve všech zemích V4 negativně a míra nezaměstnanosti v následujících dvou letech výrazněji vzrostla. V roce 2010 byla nejvyšší míra nezaměstnanosti na Slovensku, kde překročila hranici 14 %. V tomto roce nejnižší nezaměstnanost vykazovala Česká republika, a to 7,3 %.

4.5 Shrnutí

Česká republika ve sledovaném období a v relativním vyjádření hodnot, vykazovala permanentně „nejlepších výsledků“ (s výjimkou míry nezaměstnanosti v letech 2000-2005) ve všech sledovaných ukazatelích trhu práce, kterými byli celková míra zaměstnanosti, míra zaměstnanosti žen a starších obyvatel a míra nezaměstnanosti. Česká republika se tak nejvíce přiblížila Lisabonským cílům, kterými byly zvýšení: celkové zaměstnanosti na 70 %, zaměstnanosti žen na 60 %, zaměstnanosti starších obyvatel na 50 %, a to do roku 2010. Ale i přes pozitivní trendy ve sledovaných oblastech nebyl ani jeden ze sledovaných cílů dovršen. Hlavními důvody mohou být stále přetrvávající předsudků na trhu práce, zejména k ženám a starším pracovníkům (oproti „starým zemím“ EU, kde jsou tyto myšlenky dávno zažehnány), stále štědrým sociálním systémem, který však zaznamenal jisté reformní kroky. Hlavním faktorem, který narušil pozitivní vývoj ve všech oblastech trhu práce, byla hospodářská krize, se kterou tvůrci hospodářských politik a dlouhodobých strategií nepočítali, a která měla značný dopad na hospodářství celé Evropské unie.

5 Závěr

Lisabonská strategie, která byla realizována v letech 2000 až 2010, v České republice pak letech 2004-2010, byla velmi komplexní agendou, která však měla mnoho nedostatků, na které upozornila tzv. Wim Kokova zpráva. Následná revize Agendy přinesla jisté pozitivní změny, přesto její cíle byly stále dosti ambiciózní. A to zejména pro „nově přivstupivší“ země Evropské unie, které nejsou tak hospodářsky vyspělé jako země „staré“, což se promítlo například v této práci sledovaných makroekonomických ukazatelích.

Přestože bylo učiněno mnoho kroků ke zlepšení situace na trhu práce, zejména díky zahraničním investicím a pobídkám, díky pomoci ze strukturálních fondů Unie, lisabonské cíle vytyčené pro oblast trhu práce nebyly v ČR naplněny, i přes pozitivní trend vývoje v posledních letech, zejména v období 2005-2008. Jak by situaci vypadala, kdyby do vývoje nezasáhla světová finanční a hospodářská krize, to lze předpokládat jen stěží. Možná by pozitivní trendy v národním hospodářství překročily svůj dosavadní pozitivní vývoj a vytyčených cílů by bylo dosaženo.

Přestože tyto cíle ČR nesplnila, byla k jejich dosažení nejbližší ze zemí Visegrádské skupiny, kdy daleko „předběhla“ své sousedy a to ve všech sledovaných relativních ukazatelích.

Zlepšení situace na trhu práce v ČR, ale i v ostatních zemích V4, mohlo být důsledkem plnění Lisabonské strategie, ale také důsledkem samotného vstupu těchto zemí do EU, kdy mohly profitovat z jeho členství.

Seznam použité literatury

Tištěné publikace:

KLVAČOVÁ, E.; MALÝ, J. *Lisabonská strategie: posílí, nebo oslabí evropskou konkurenceschopnost?* 1. vyd. Professional Publishing, 2006. 18 s. ISBN 80-86946-25-8

KOTÝNKOVÁ, M. *Trh práce na přelomu tisíciletí*. 1. vyd. Praha: Oeconomica, 2006. 256 s. ISBN 80-245-1149-5

KUČEROVÁ, I. *Hospodářské politiky v kontextu vývoje Evropské unie*. 1. vyd. 2010. 446 s. ISBN 978-80-246-1628-5

MAREK, D.; BAUN, M. *Česká republika a Evropská unie*. 1. vyd. Brno: Barrister & Principal, 2010, 227s. ISBN 978-80-87029-89-3.

Internetové zdroje:

Ministerstvo financí České republiky. Národní program reforem 2005-2010 [on-line]. 2010 [cit. 2011-04-01]. Dostupný z WWW: http://www.mfcr.cz/cps/rde/xchg/mfcr/xsl/eu_narodni_program_reforem_cr.html

Evropská komise. Evropský portál pracovní mobility. [on-line]. [cit. 2011-04-05]. Dostupný z WWW: <http://ec.europa.eu/eures/main.jsp?catId=27&acro=eures&lang=cs>

Evropský sociální fond v ČR. OP Rozvoj lidských zdrojů (OP RLZ) [on-line]. [cit. 2011-04-12]. Dostupný z WWW: <http://www.esfcr.cz/04-06/oprlz>

Evropský sociální fond v ČR. Jednotný programový dokument pro Cíl 3 (JPD 3) [on-line]. [cit. 2011-04-12]. Dostupný z WWW: <http://www.esfcr.cz/04-06/jpd3>

Evropský sociální fond v ČR. Regionální politika EU 2004—2006 [on-line]. [cit. 2011-04-12]. Dostupný z WWW: <http://www.strukturalni-fondy.cz/getdoc/fb8656e9-b738-44d4-af43-5c5675e54ac6/Regionalni-politika-EU-2004-2006>

Euroaktiv. Lisabonská strategie: jaký má smysl? Bureš Jan [online]. 2004-05-21 [cit. 2011-03-15]. Dostupný z WWW: <http://www.euractiv.cz/ekonomika-a-euro/interview/lisabonsk-strategie-jak-m-smysl>

Euroaktiv. Proč se nedaří Lisabonské strategii: na okraj Wim Kokovy zprávy. Urban Luděk [online]. 2005-01-12 [cit. 2010-03-15]. Dostupný z WWW: http://www.euractiv.cz/cl/2/986/Proc_se_nedari_Lisabonske_strategii_na_okraj_Wim_Kokovy_zpravy

Ministerstvo práce a sociálních věcí. Rada vlády pro seniory a stárnutí populace na období let 2003 až 2007 [on-line]. 2006-06-29 [cit. 2011-04-06]. Dostupný z WWW: <http://www.mpsv.cz/cs/2897>

Ministerstvo práce a sociálních věcí. Národní program přípravy na stárnutí na období let 2008 až 2012 [on-line]. [cit. 2011-04-06]. Dostupný z WWW: <http://www.mpsv.cz/cs/2869>

Lesy české republiky. Nové programové období 2007-2013 [on-line]. [cit. 2011-04-12]. Dostupný z WWW: www.lesy-cr.cz/cs/.../nove-programove-obdobi-2007-2013.pdf

Aktivní evropský občan. Princip rovných příležitostí [on-line]. [cit. 2011-04-16]. Dostupný z WWW: <http://www.cpkp.cz/evropskyobcan/manual/rovne.htm>

Evropská komise. Evropská unie v České republice: Kjótský protokol [on-line]. 2009-12-12 [cit. 2011-3-09]. Dostupný z WWW: <http://ec.europa.eu/ceskarepublika/information/glossary/term219cs.htm>

Ministerstvo průmyslu a obchodu: Lisabonská strategie Houska Martin [on-line]. 2006-01-11 [cit. 2011-3-08] Dostupný z WWW: <http://www.mpo.cz/dokument2860.html>

Česká spořitelna: Lisabonská strategie a pokus o její oživení [on-line]. 2004-12 [cit. 2010-3-10] Dostupný z WWW: <http://www.csas.cz/banka/content/inet/internet/cs/Lisabon.pdf>

Portál Evropské unie. Evropský portál pro mládež [on-line]. 2009-12-12 [cit. 2011-3-09]. Dostupný z WWW: www.eurojunior.cz/epm.pdf

Server českého institutu pro integraci Evropské unie. Kokova zpráva o stavu Lisabonské strategie [on-line]. [cit. 2011-04-01]. Dostupný z WWW: http://www.naseevropa.cz/portal/port_data.nsf/927b725e08d36a78c1256ea50030ae62/d11a635dd385a4cdc1256f4d0046c352?OpenDocument

Slovenská agentura pro rozvoj investicí a obchodu [on-line]. [cit. 2011-04-18]. Dostupný z WWW: <http://www.sario.sk/?sario>

URBAN, Luděk. Lisabonská strategie Lisabonský proces a význam pro EU [online] [cit. 2011-03-20]. Dostupné na WWW: www.svses.cz/škola/akce/konf/peu04/texty/urban.pdf

Evropská komise. Evropská unie v České republice: Lisabonská strategie [on-line]. 2009-12-12 [cit. 2011-04-18]. Dostupný z WWW: http://ec.europa.eu/ceskarepublika/abc/policies/art2377_cs.htm

Evropský úřad pro bezpečnost potravin [on-line]. 2008 [cit. 2011-3-09]. Dostupný z WWW: www.efsa.europa.eu/en/corporate/doc/corporate_brochurecs.pdf

Zpráva o plnění Národního programu reforem České republiky 2005 – 2008 [on-line]. 2006-10 [cit. 2011-3-09]. Dostupný z WWW: http://www.mfcr.cz/cps/rde/xchg/mfcr/xsl/eu_narodni_program_reforem_cr.html

Zpráva o plnění Národního programu reforem České republiky 2005 – 2008 [on-line]. 2007-10 [cit. 2011-3-09]. Dostupný z WWW: http://www.mfcr.cz/cps/rde/xchg/mfcr/xsl/eu_narodni_program_reforem_cr.html

Zpráva o plnění Národního programu reforem České republiky 2008 – 2010 [on-line]. 2009-10 [cit. 2011-3-09]. Dostupný z WWW: http://www.mfcr.cz/cps/rde/xchg/mfcr/xsl/eu_narodni_program_reforem_cr.html

Fondy Evropské unie. Regionální politika EU 2004–2006 [on-line]. [cit. 2011-3-09]. Dostupný z WWW: <http://www.strukturalni-fondy.cz/getdoc/fb8656e9-b738-44d4-af43-5c5675e54ac6/Regionalni-politika-EU-2004-2006>

CzechInvest. Finální zpráva vyhodnocení dopadů investic čerpajících pobídky a zhodnocení efektivity agentury [on-line]. 2010-02-15 [cit. 2011-3-09]. Dostupný z WWW: <http://www.czechinvest.org/vliv-pzi>

Businessinfo. Maďarsko: Základní informace o teritoriu. [on-line]. [cit. 2011-03-19]. Dostupné z WWW: <http://www.businessinfo.cz/cz/sti/madarsko-zakladni-informace-o-teritoriu/1/1000690/>

Businessinfo. Lisabonská strategie [online]. 2003-09-11 [cit. 2010-03-15]. Dostupný z WWW: <http://www.businessinfo.cz/cz/clanek/politiky-eu/lisabonska-strategie/1000521/9599/>

Archiv stránek bývalého Ministerstva informatiky: i2010 Evropská informační společnost pro růst a zaměstnanost [on-line]. [cit. 2011-3-18] Dostupný z WWW: <http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/micr/eu/i2010.htm>

Euroskop. Základní informace o teritoriu [on-line]. 2010-02-15 [cit. 2011-3-09]. Dostupný z WWW: <http://www.euroskop.cz/450/sekce/zakladni-informace/>

Eurofound. Luxembourg process [on-line]. 2010-03-10 [cit. 2011-3-10]. Dostupný z WWW: <http://www.eurofound.europa.eu/areas/industrialrelations/dictionary/definitions/luxembourgprocess.htm>

Evropská komise. Česká republika v EU [on-line]. 2010-10-30 [cit. 2011-04-10]. Dostupný z WWW: http://ec.europa.eu/ceskarepublika/cr_eu/index_cs.htm

Visegrad Group [online]. 2011-04-19 [cit. 2011-01-03]. Historie V4. Dostupné z WWW: <http://www.visegradgroup.eu/main.php?folderID=1013>

Fondy Evropské unie. Programy 2007–2013 [on-line]. [cit. 2011-3-14]. Dostupný z WWW: <http://www.strukturalni-fondy.cz/Programy-2007-2013>

Eurofound. Cologne process [on-line]. 2007-03-12 [cit. 2011-3-11]. Dostupný z WWW: <http://www.eurofound.europa.eu/areas/industrialrelations/dictionary/definitions/cologneprocess.htm>

Eurofound. Cardiff process [on-line]. 2007-03-12 [cit. 2011-3-11]. Dostupný z WWW: <http://www.eurofound.europa.eu/areas/industrialrelations/dictionary/definitions/cardiffprocess.htm>

Evropský sociální fond. Oblast podpory 3.4 - Rovné příležitosti žen a mužů na trhu práce a sladění pracovního a rodinného života [on-line]. [cit. 2011-04-16]. Dostupný z WWW: <http://www.esfcr.cz/07-13/oplzz/oblast-podpory-3-4-rovne-prilezitosti-zen-a-muzu-na-trhu>

Evropský sociální fond v ČR [on-line]. [cit. 2011-04-12]. Dostupný z WWW: <http://www.esfcr.cz/evropsky-socialni-fond-v-cr>

Český statistický úřad. Aktuální informace [on-line]. 2011-04-15 [cit. 2011-04-15]. Dostupný z WWW: [http://www.czso.cz/csu/csu.nsf/aktualni iformace](http://www.czso.cz/csu/csu.nsf/aktualni-iformace)

Lisbon european council, [on-line]. 2000 [cit. 2011-04-01]. Dostupný z WWW:http://consilium.europa.eu/ueDocs/cms_Data/docs/pressData/en/ec/00100-r1.en0.htm

Seznam zkratk

€	měna euro
aj.	a jiné
atd.	a tak dále
č.	číslo
ČR	Česká republika
ČSFR	Československá federativní republika
ČSÚ	Český statistický úřad
EBRD	Evropská banka pro obnovu a rozvoj
EIB	Evropská investiční banka
EIF	Evropský investiční fond
ESF	Evropský sociální fond
EU	Evropská unie
HDP	Hrubý domácí produkt
HU	Maďarská republika
IBRD	Mezinárodní banka pro obnovu a rozvoj
ICT	informační a komunikační technologie
Kč	Koruna česká
LS	Lisabonská strategie
mil.	milión
MMF	Mezinárodní měnový fond
MSP	malé a střední podniky
NATO	Severoatlantická aliance
NPR	Národní program reforem
OBSE	Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě
OP	Operační program
OP RLZ	operační program rozvoj lidských zdrojů
OSN	Organizace spojených národů
p. b.	procentuelní bod
PL	Polská republika
PZI	Přímé zahraniční investice

SR	Slovenská republika
tis.	tisíc
V4	Visegrádská čtyřka
WTO	Světová obchodní organizace

Seznam tabulek a grafů

Tabulka č. 1: Makroekonomické ukazatele trhu práce na Slovensku	55
Tabulka č. 2: Makroekonomické ukazatele trhu práce v Polsku	57
Tabulka č. 3: Makroekonomické ukazatele trhu práce v Maďarsku.....	58
Graf č. 1: Míra zaměstnanosti v EU15, Japonsku a USA	5
Graf č. 2: Roční růst reálného HDP v EU15, Japonsku a USA	6
Graf č. 3: Míra celkové zaměstnanosti v ČR (%).....	32
Graf č. 4: Porovnání změny nezaměstnanosti ČR a nově vytvořených míst díky investičním pobídkám	35
Graf č. 5: Míra zaměstnanosti mužů v ČR (%)	38
Graf č. 6: Míra zaměstnanosti žen v ČR (%)	39
Graf č. 7: Míra zaměstnanosti starších obyvatel v ČR (%).....	41
Graf č. 8: Míra nezaměstnanosti v ČR (%).....	44
Graf č. 9: Růst reálného HDP v ČR (%).....	46
Graf č. 10: Míra zaměstnanosti v zemích Visegrádské čtyřky (%)	60
Graf č. 11: Míra zaměstnanosti žen v zemích Visegrádské čtyřky (%)....	61
Graf č. 12: Míra zaměstnanosti starších osob v zemích Visegrádské čtyřky (%)	62
Graf č. 13: Míra nezaměstnanosti v zemích Visegrádské čtyřky (%)	63

Prohlášení o využití výsledků diplomové práce

Prohlašuji, že

- jsem byl(a) seznámen(a) s tím, že na mou diplomovou (bakalářskou) práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. – autorský zákon, zejména § 35 – užití díla v rámci občanských a náboženských obřadů, v rámci školních představení a užití díla školního a § 60 – školní dílo;
- beru na vědomí, že Vysoká škola báňská – Technická univerzita Ostrava (dále jen VŠB-TUO) má právo nevýdělečně, ke své vnitřní potřebě, diplomovou (bakalářskou) práci užít (§ 35 odst. 3);
- souhlasím s tím, že diplomová (bakalářská) práce bude v elektronické podobě archivována v Ústřední knihovně VŠB-TUO a jeden výtisk bude uložen u vedoucího diplomové (bakalářské) práce. Souhlasím s tím, že bibliografické údaje o diplomové (bakalářské) práci budou zveřejněny v informačním systému VŠB-TUO;
- bylo sjednáno, že s VŠB-TUO, v případě zájmu z její strany, uzavřu licenční smlouvu s oprávněním užít dílo v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- bylo sjednáno, že užít své dílo, diplomovou (bakalářskou) práci, nebo poskytnout licenci k jejímu využití mohu jen se souhlasem VŠB-TUO, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly VŠB-TUO na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše).

V Ostravě dne 29. 4. 2011

Petr Svoboda

Adresa trvalého pobytu studenta:
1.Máje 1257, Orlová-Lutyně

Resumé

Analýza vývoje trhu práce v České republice v kontextu Lisabonské strategie
Bc. Petr Svoboda

Cílem této diplomové práce je analýza vývoje trhu práce v České republice v kontextu Lisabonské strategie.

Práce je rozdělena do pěti kapitol. První kapitola je úvod, ve kterém je zahrnut cíl a struktura této práce. Ve druhé kapitole jsou charakterizovány jednotlivé cíle Lisabonské strategie včetně důvodu jejího vzniku. Třetí kapitola se zaměřuje na vývoj jednotlivých makroekonomických ukazatelů trhu práce, kterými byly míra zaměstnanosti, míra zaměstnanosti žen a starších osob. Také byla sledována míra celkové a regionální nezaměstnanosti, včetně růstu reálného HDP. Ve čtvrté kapitole jsou tyto ukazatele trhu práce komparovány v rámci zemí Visegrádské skupiny. Pátá kapitola je závěr, který obsahuje shrnutí celé diplomové práce.

Summary

Analysis of developments in the labor market in the Czech Republic in the context of the Lisbon strategy

Bc. Petr Svoboda

The aim of this thesis is to analyze the developments in the labor market in the Czech Republic in the context of the Lisbon Strategy.

The thesis is divided into five chapters. The first chapter is an introduction which includes the aim and structure of this work. The second chapter is characterized by specific objectives of the Lisbon strategy, including the reason for its creation. The third chapter focuses on the development of macroeconomic indicators, labor market, which has been the employment rate, employment rate of women and older people. Also, the overall rate was monitored and regional unemployment, including real GDP growth. In the fourth chapter, these labor market indicators are compared with the Visegrad countries. The fifth chapter is a conclusion that summarizes the whole thesis.